МЕТАМОРФОЗИС
Фондација за интернет и општество

РУРАЛНА КОАЛИЦИЈА
KOALICIONI RURAL

Blink 42-21
POWERING SOCIAL INNOVATION

DIGILOC

ПРОЦЕНА НА ДОБРОТО ВЛАДЕЕЊЕ ВО ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕКУ ИНДЕКСОТ НА ОТВОРЕНОСТ

МЕРЕЊЕ ЗА 2025 ГОДИНА

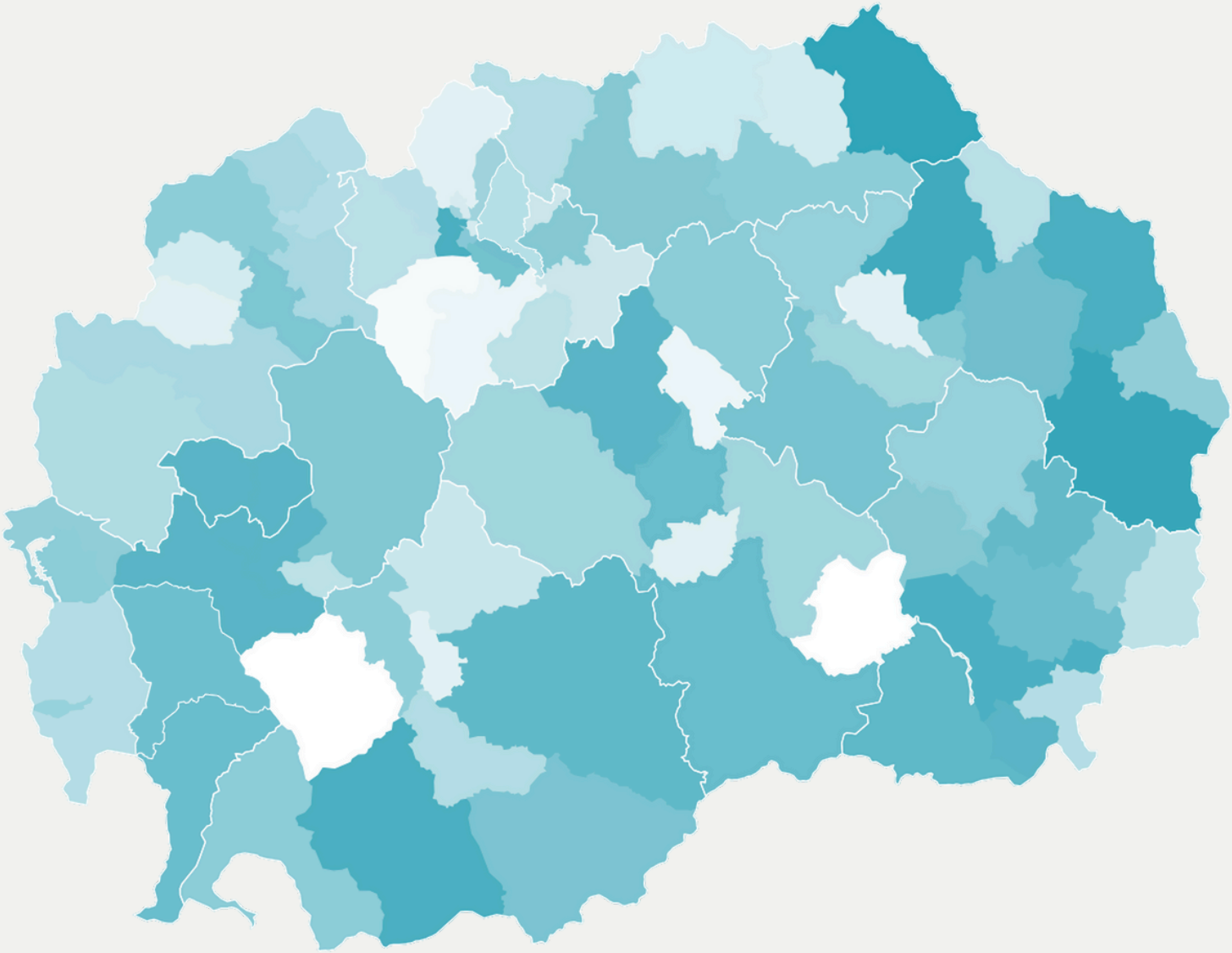

CIVICA MOBILITAS | *Citizens for change!*

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

© 2025 Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“

Скопје, 2025

Издавач: Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“ ул. „Франклин Рузвелт“ бр. 19, кат 2, 1000 Скопје, Северна Македонија

Авторка: Мила Јосифовска Даниловска

Уредничка: Данче Даниловска-Бајдевска

Дизајн: Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“ (Северна Македонија)

Лектура: Марија Лозаноска

Електронски примерок

CIP - Каталогизација во публикација Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

342.51:005.332.5(497.7)"2023"(047.31)
342.51:005.332.5(497-15)"2023"(047.31)

ЈОСИФОВСКА Даниловска, Мила
Процена на доброто владеење во единиците на локалната самоуправа во република северна македонија преку индексот на отвореност [Електронски извори] : мерење за 2025 година / Мила Јосифовска Даниловска. - Текст во пдф формат, содрж. 51 стр., илустр. - Скопје : Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“, 2025

Начин на пристапување (URL):
https://metamorphosis.org.mk/wp-content/uploads/2025/09/procena-na-dobro-vladeenje-vo-els2025_mk.pdf.
- Фусноти кон текстот. - Наслов преземен од екран. - Опис на изворот на ден 04.09.2025 год.

ISBN 978-608-263-137-0

а) Извршна власт -- Добро владеење -- Индекс на отвореност -- Македонија -- 2025 -- Истражувања б) Извршна власт -- Добро владеење -- Индекс на отвореност -- Западен Балкан -- 2025 -- Истражувања

COBISS.MK-ID 66856197

Публикацијата е овозможена со поддршка на владата на Швајцарија преку Цивика мобилитас во рамките на проектот „Дигитална трансформација на локално ниво – Вклучена заедница за отпорност на корупција (ДИГИЛОК)“, спроведуван од Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“ во партнерство со Рурална коалиција и Центар за социјални иновации Блинк 42-21.

Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“ и на Рурална коалиција и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на владата на Швајцарија, на Цивика мобилитас, или на организациите што ја спроведуваат.

Содржина

Вовед 4
Методологија 5
1. Отвореноста на локалната самоуправа во Република Северна Македонија 8
1.1 Состојба на добро владеење во локалната самоуправа во Република Северна Македонија ... 8
1.2 ТРАНСПАРЕНТНОСТ 15
1.2.1. Заложба за транспарентност и отчетност 17
1.2.2. Организациски информации 19
1.2.3. Донесување одлуки 21
1.2.4. Финансиска транспарентност 22
1.3 СВЕСНОСТ 24
1.3.1. Планирање и програмирање 25
1.3.2. Мониторинг и евалуација 26
1.4 ПРИСТАПНОСТ 27
1.4.1. Пристап до информации и услуги 28
1.4.2. Јавни консултации 32
1.4.3. Интеракција со граѓаните 32
1.5 ИНТЕГРИТЕТ 33
1.5.1. Политики за интегритет и судир на интереси 34
1.6. Отворени податоци 35
2. Сеопфатен план за добро владеење во институциите на локалната власт во Република Северна Македонија 38
Прилог 1. Структура на Индексот на отвореност на локално ниво 44

Вовед

Суштината на доброто владеење на локално ниво е подобрување на квалитетот на животот на граѓаните преку ефективно и транспарентно управување. Тоа значи дека локалната самоуправа не само што ги исполнува своите обврски, туку тоа го прави во партнерство со граѓаните на праведен, отворен и одговорен начин. Самиот концепт на добро владеење опфаќа широк опсег на политики и практики коишто водат до нови начини на владеење, промовирајќи отворено управување и поттикнувајќи подобро донесување одлуки, намалување на корупцијата и обезбедување на поефикасни јавни услуги.

Транспарентноста, како клучна карактеристика на доброто владеење, обезбедува достапност на информации и податоци потребни за контрола на локалните власти. Ова пак ја зголемува довербата на граѓаните во локалната самоуправа и ги поттикнува активно да учествуваат во процесите на донесување одлуки. Покрај транспарентноста, доброто владеење е втемелено на начелата на учество, одговорност и интегритет, кои заеднички придонесуваат кон поинклузивни и одговорни заедници, што е клучно за обезбедување одржлив развој и целокупен просперитет на општеството.

Со цел да се измери до кој степен единиците на локалната самоуправа во Република Северна Македонија ги почитуваат овие начела, Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“ во партнерство со Рурална коалиција, подготви процена на состојбата на доброто владеење на единиците на локалната самоуправа (ЕЛС) во Република Северна Македонија за 2025 година.

Проценатa е резултат на спроведеното истражување засновано врз Индексот на отвореност, чија цел е да го утврди степенот до кој се почитуваат начелата на доброто владеење од страна на локалните власти во Република Северна Македонија.

Индексот на отвореност се заснова на методологијата на Индексот на отвореност на локалната самоуправа во регионот на Западен Балкан, кој го спроведува „ACTION SEE“ мрежата за одговорност, технологија и институционална отвореност во Југоисточна Европа. Индексот ги зема предвид разликите и спецификите на секоја од земјите, како во поглед на законските обврски за локалните власти, така и во однос на практиките. Методологијата беше ревидирана на почетокот на 2021 година и на почетокот на 2024 година, со цел да ги приспособи компонентите на Индексот (области, подобласти, индикатори, алатки) за да овозможи негова целосна применливост и релевантност.

Овој извештај нуди анализа на работата на ЕЛС во Република Северна Македонија во однос на начелата на транспарентност, свесност, пристапност и интегритет, со заеднички домен присутен во сите четири начела – отворени податоци. Проценатa е проследена со препораки за подобрување на работењето на ЕЛС во областите опфатени со истражувањето.

Целта на нашите активности е да придонесеме кон спроведување на реформите во оваа област, преку градење партнерски однос со локалната самоуправа. Со нашите препораки, настојуваме да им помогнеме на ЕЛС да станат поотворени и одговорни, со што ќе се

подобри квалитетот на животот на граѓаните и ќе се зајакне нивната улога во процесите на донесување одлуки во согласност со нивните потреби.

Методологија

Индексот на отвореност ги оценува перформансите на локалната самоуправа во областа на доброто владеење со тоа што се фокусира на четири начела: (1) **транспарентност**, (2) **свесност**, (3) **пристапност** и (4) **интегритет** и еден заеднички домен присутен во сите четири начела – **отворени податоци**.

Индексот на отвореност претставува практична алатка за мерење на севкупната отвореност на ЕЛС која:

- дава детален приказ на сите аспекти поврзани со отвореноста на секоја ЕЛС;
- овозможува споредливост меѓу ЕЛС со цел поттикнување на меѓусебното учење и споделувањето на најдобри практики;
- создава мотивација кај ЕЛС за постојано подобрување, усовршување и иновирање;
- е достапна и разбирлива за граѓаните, за да имаат увид во отвореноста на нивната ЕЛС, како еден од клучните критериуми за оцена на изведбата и на успешноста.

Индикаторите се организирани во четири области и девет подобласти. Четирите области одговараат на четирите начела на отвореното владеење: транспарентност, свесност, пристапност и интегритет. Освен тоа, Индексот содржи и две поткатегории – општински совети и јавни претпријатија, со што се овозможува оценување на отвореноста на ЕЛС кога станува збор конкретно за работата на Советот или на јавните претпријатија.

Областа **транспарентност** се однесува на политиките, активностите и мерките што ЕЛС ги презема за информирање на своите граѓани за својата работа. Тргнувајќи од позицијата дека транспарентноста е основата за отвореност на ЕЛС, оваа област во Индексот содржи најмногу индикатори, опфаќајќи ја и финансиската транспарентност како еден од најважните аспекти на работата на ЕЛС.

Областа **свесност** се однесува на квалитетот на планирањето, програмирањето, мониторингот и евалуацијата на политиките што ги спроведуваат локалните власти. Таа ја подразбира предвидливоста на спроведувањето на јавниот интерес преку јавните политики во ЕЛС. Оваа област ги разгледува процесот на креирање на јавните политики во ЕЛС, изготвувањето и усвојувањето на стратегиските документи, акциските планови, како и развивањето план и алатки за мониторинг и евалуација при спроведувањето на секторските надлежности што ги има ЕЛС.

Областа **пристапност** се однесува на начинот на кој ЕЛС комуницира и ги вклучува граѓаните при одговарањето на нивните барања и задоволувањето на нивните потреби. Пристапноста е поврзана со обезбедувањето и почитувањето на процедурите за слободен пристап до информации, подобрувањето на пристапноста на информациите преку

механизми за јавна дебата и зајакнувањето на интеракцијата со граѓаните и нивното учество.

Областа **интегритет** се разгледува во функција на конзистентното придржување кон етичките вредности, начелата и нормите што имаат за цел приоретизирање на јавниот интерес во однос на приватниот.

Отворените податоци се важен аспект на овој Индекс и се разгледуваат како хоризонтална област. Според Стратегијата за отворени податоци[1], тие се препознаени како можност за унапредување на владеењето во поглед на транспарентноста, отвореноста и отчетноста на сите нивоа, а исто така можат да бидат и силен поттик за економски и социјален развој во државата. Во рамките на Индексот, за дел од индикаторите, дополнително се анализира начинот на кој податоците се објавуваат и нивниот формат низ призмата на отвореноста на податоците. Преку овој хоризонтален пристап, настојуваме да ја оцениме заложбата на ЕЛС кон исполнувањата на барањата за отворени податоци.

Изработката и ревизијата на методологијата беа спроведени врз основа на детална анализа на националната стратегиска и законска рамка на Република Северна Македонија, меѓународни документи, иницијативи, стандарди, препораки и добри практики, истражувања за перцепциите и за очекувањата на граѓаните, како и интервјуа со релевантни чинители.

Истражувањето го спроведе Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“ во партнерство со Рурална коалиција.

Со истражувањето за 2025 година беа опфатени сите ЕЛС, односно 80 општини и Градот Скопје. Истражувањето беше спроведено од 1 февруари до 30 април 2025 година. Методите на истражување беа (1) проверка на веб-страниците на ЕЛС според дефинирани индикатори и (2) прашалник доставен до ЕЛС за да се потврдат наодите добиени од онлајн мониторингот. Методологијата како основен извор за прибирање информации, ги зема службените веб-страници на ЕЛС. Второто ниво од проверката за дел од индикаторите подразбира процес на подготовка и спроведување прашалник како истражувачка алатка. Прашалникот се спроведе електронски и се состоеше од однапред утврдени прашања и опции за одговор што овозможува да се потврдат или да се дополнат дел од наодите добиени преку следењето на веб-страниците, како и да се елиминираат евентуалните пропусти при следењето што би биле на штета на оценатa за ЕЛС за конкретен индикатор.

Грешката во мерењето е ± 3 %. Врз основа на резултатите од истражувањето, спроведовме анализа на клучните критични точки и проблеми во областа на отвореноста на ЕЛС, што се надеваме ќе биде корисна за подобрување на нивната работа.

Од 80-те мониторирани општини и Градот Скопје, **45 ЕЛС (55,56%) одговориле на прашалникот** што во споредба со последното мониторирање од 2024 год.[2] претставува

[1]Стратегија за отворени податоци (2018-2020). Министерство за информатичко општество и администрација. Достапно на: https://tinyurl.com/3tc4m6ew

[2] Процена на доброто владеење во единиците на локалната самоуправа во Република Северна Македонија преку Индексот на отвореност. Фондација Метаморфозис. Достапно на: https://tinyurl.com/34xxh87n

зголемување за три ЕЛС. Важно е да се напомене дека во случаите кога ЕЛС не доставија одговор на прашалникот, беше дадена оцена 0 за индикаторите, односно беше оценето како индикаторите да не биле исполнети. Имено, од мониторираните ЕЛС, останатите 36 ЕЛС (44,44%) што не одговориле на прашалникот, автоматски добиваат 0 за соодветните индикатори каде што извор на информацијата е единствено одговор од ЕЛС.

Дополнително, до сите ЕЛС беа пратени барања за слободен пристап до информации од јавен карактер, според кои се проценуваше нивната респонзивност во согласност со Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер. Од 81 ЕЛС, вкупно **62 ЕЛС (76,54%) одговорија на барањето во законски рок** што е за 1 ЕЛС помалку од минатогодишното мерење.

Во Прилог 1 може да ја погледнете севкупната структура на Индексот на отвореност на локално ниво.

1. ОТВОРЕНОСТА НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

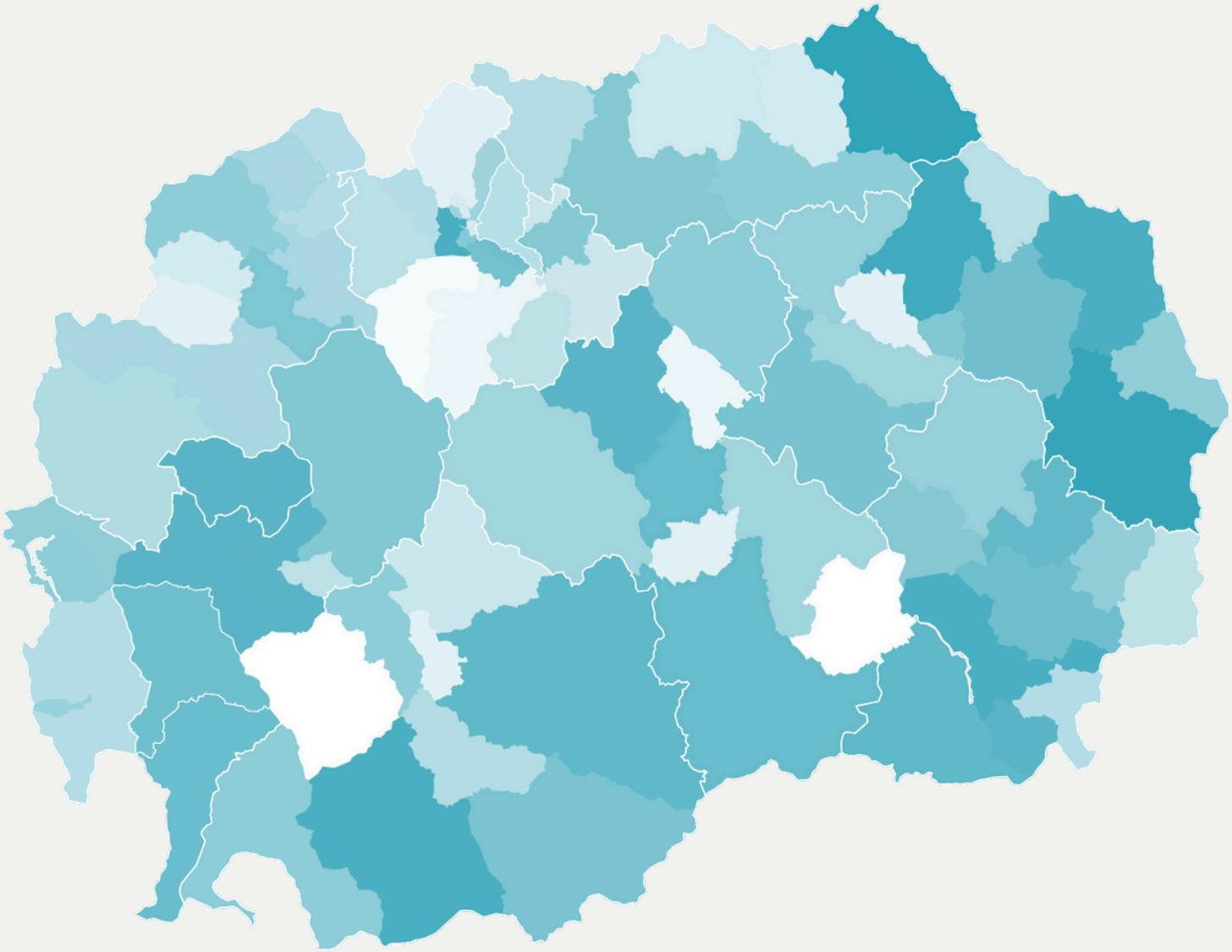

Отвореноста на локалната самоуправа во Република Северна Македонија

1.1 Состојба на добро владеење во локалната самоуправа во Република Северна Македонија

Локалната самоуправа игра клучна улога во подобрувањето на квалитетот на животот на граѓаните преку обезбедување основни јавни услуги какви што се образованието, инфраструктурата и социјалната заштита. Истовремено, таа дејствува како мост помеѓу заедницата и повисоките нивоа на власт, грижејќи се за тоа локалните потреби да бидат соодветно адресирани.

Во изминатите година дена, локалните самоуправи беа под силен притисок од политички промени, финансиски кризи, и граѓански протести. Примери како кризата со јавниот превоз во Скопје, протестите против загадувањето како и протестите за пожарот во Кочани, ги откри слабостите во управувањето и јавната доверба кон институциите. Во вакви услови граѓаните стануваат сè почувствителни во однос на транспарентноста и отчетноста на локалните власти, пред сè, за потенцијалните ризици од корупција на локално ниво, нивното финансиско работење и за ефектите од работењето на ЕЛС врз граѓаните.

Од друга страна, државата ги поддржа локалните самоуправи со средства за инфраструктурни проекти, за кои до сега реализацијата е 18%[3] а придобивките се очекува граѓаните да ги почувствуваат на долг рок. Упатени се амандмани кон **Законот за локална самоуправа** кои се насочени кон зголемување на транспарентноста на локалната самоуправа, засилување на отчетноста што вклучува и механизам за отповикување на градоначалниците и градоначалничките, засилено учество на граѓаните и унапредување на дигитализацијата и антикорупциските мерки[4]. Додека локалните избори се очекуваат во втората половина на октомври 2025 год., граѓаните се надеваат на помалку популизам, и поголема посветеност на реални резултати наместо празни ветувања, инклузивен пристап кон секој граѓанин во заедницата, и одржлив развој наместо краткорочни решенија.

Паралелно на зголемувањето на потребите на граѓаните за побрз и полесен пристап до информации и услуги, неизбежно се зголемуваат и очекувањата од локалната самоуправа. Денешните граѓани не бараат само решенија за тековните предизвици - тие очекуваат проактивност, визија и способност за прилагодување кон новите услови. Без разлика дали се работи за инфраструктура, социјални услуги или заштита на животната средина, ЕЛС сè почесто се соочуваат со потребата да понудат иновативни, ефикасни и одржливи решенија.

---

[3] Општините потрошиле само 13 милиони евра од 325 колку што им одвои владата. 360 степени. Достапно на: https://360stepeni.mk/video-opshtinite-potroshile-samo-13-milioni-evra-od-325-kolku-shto-im-odvoi-vladata/

[4] Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за локалната самоуправа. Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: https://tinyurl.com/vx29fruh
Дополнет предлог закон - Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за локалната самоуправа. Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: https://tinyurl.com/mv5brh8p

Ова зголемено барање ја потенцира клучната улога на локалните власти во градењето на отпорни, одговорни и напредни заедници.

Истражувањето за 2025 година во однос на 2024 година покажа благо зголемување на отвореноста на локалната самоуправа кое остава голем простор за подобрување. Во споредба со 2024 година кога локалната самоуправа во просек исполнуваше 37% од индикаторите за отвореност, **во 2025 година просекот на отвореност достигна 40% што е пораст за 3% во една година**. Иако се видливи напорите на одредени општини да ја зголемат својата отвореност, овој процент сепак покажува **ниско ниво на отвореност во работењето на локалната власт во Република Северна Македонија**.

Исто како во 2024 година, во 2025 година ЕЛС имаат највисока просечна оценка во областа **транспарентност (49%),** а најниска просечна оцена во областа **свесност (24%)**. Најголем напредок се забележува во областите **транспарентност, свесност** и **интегритет** односно зголемување за по 3%.

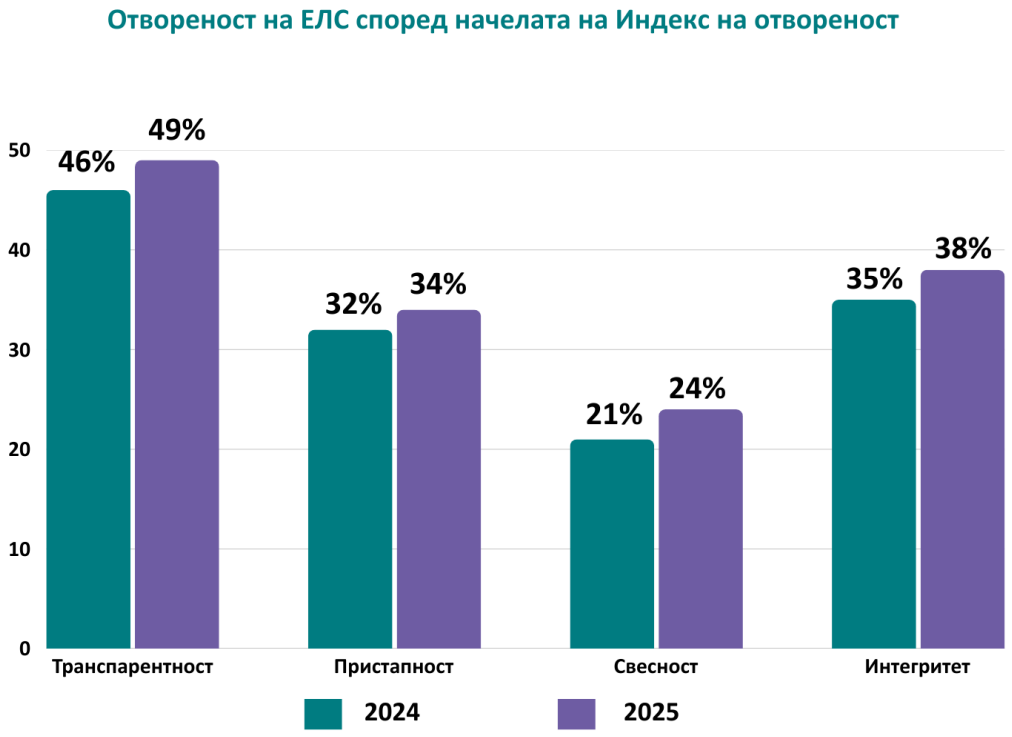

Инфографик 1. Отвореност на ЕЛС за 2025 година според начелата на Индекс на отвореност

Иако се забележува напредок од 3%, овој низок резултат во областа свесност (24%) повторно укажува на слабиот квалитет на планирањето, програмирањето, мониторирањето и евалуацијата на политиките што ги спроведуваат ЕЛС. Јавниот интерес треба да биде отсликан во јавните политики, што го прави овој поразителен резултат уште поалармантен.

Законот за територијална организација на локалната самоуправа[5] ја организира локалната самоуправа територијално на 80 општини и Градот Скопје како посебна ЕЛС, додека пред Уставот[6] ЕЛС се еднакви во своите права и должности, без оглед на нивниот урбан или рурален карактер, степенот на развој, просторната и демографската големина и други разлики и особености. Оттука, во истражувањето сите ЕЛС се третирани еднакво, без разлика на нивната големина, бројот на вработени и слично. Начелата на отвореност содржани во Индексот на отвореност се опфатени во низа закони, подзаконски акти и прирачници, со цел да ја подобрат отвореноста на институциите од локалната власт и да го унапредат квалитетот на животот на граѓаните.

Во 2025 година, наодите од Индексот на отвореност покажаа дека **најотворените ЕЛС се Крива Паланка (71%), Берово (69%), Демир Хисар (68%), Кочани (66%), Битола, Делчево и Карпош (63%), Валандово (62%), Богданци, Велес и Кичево (58%), Гази Баба и Гевгелија (57%), Прилеп (56%), и Василево (55%)**, наспроти **најзатворените ЕЛС помеѓу кои Демир Капија (8%), Сопиште (10%), Лозово и Студеничани (13%), Кривогаштани и Чучер Сандево (16%), Врапчиште и Росоман (17%) и Шуто Оризари (19%)**. Во однос на 2024 година има поместувања во рангирањето, односно наместо Битола, **најотворена општина е Крива Паланка**.

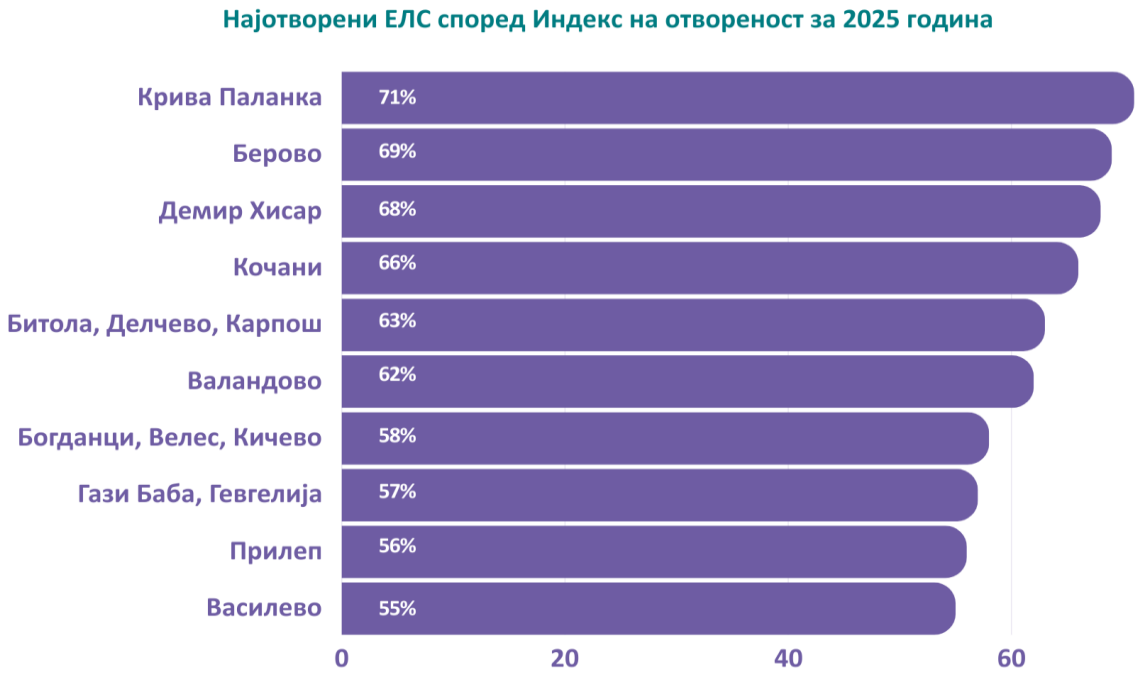

Инфографик 2. Најотворени ЕЛС според Индекс на отвореност за 2025 година

[5] Закон за територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија. Министерство за локална самоуправа. Достапно на: https://tinyurl.com/57axafnj

[6] Устав на Република Северна Македонија. Собрание на Република Северна Македонија. Достапно на: https://www.sobranie.mk/ustav-na-rm.nspx

Инфографик 3. Најзатворени ЕЛС според Индекс на отвореност за 2025 година

Во однос на планските региони, овогодишните наоди покажуваат дека исто како во 2024 година, **ЕЛС во Источниот Регион се најотворени (47,7%)**, додека **најзатворени оваа година се ЕЛС од Полошкиот Регион (32,3%)** за разлика од 2024 година кога тоа се однесуваше на Скопскиот Регион.

Иако има напредок во скоро сите плански региони, **најголем напредок од 4,4% се забележува во Источниот Регион. Најмал напредок од 1,9% бележи Полошкиот Регион,** а **уназадување од 3,7% бележи Вардарскиот регион.** Ова уназадување се должи на наглото опаѓање на степенот на отвореност на **Општина Демир Капија** која за време на мониторирањето но и пишувањето на оваа процена, **немаат функционална веб-страница** што го отежнува пристапот до информации од јавен карактер за работата на општината.

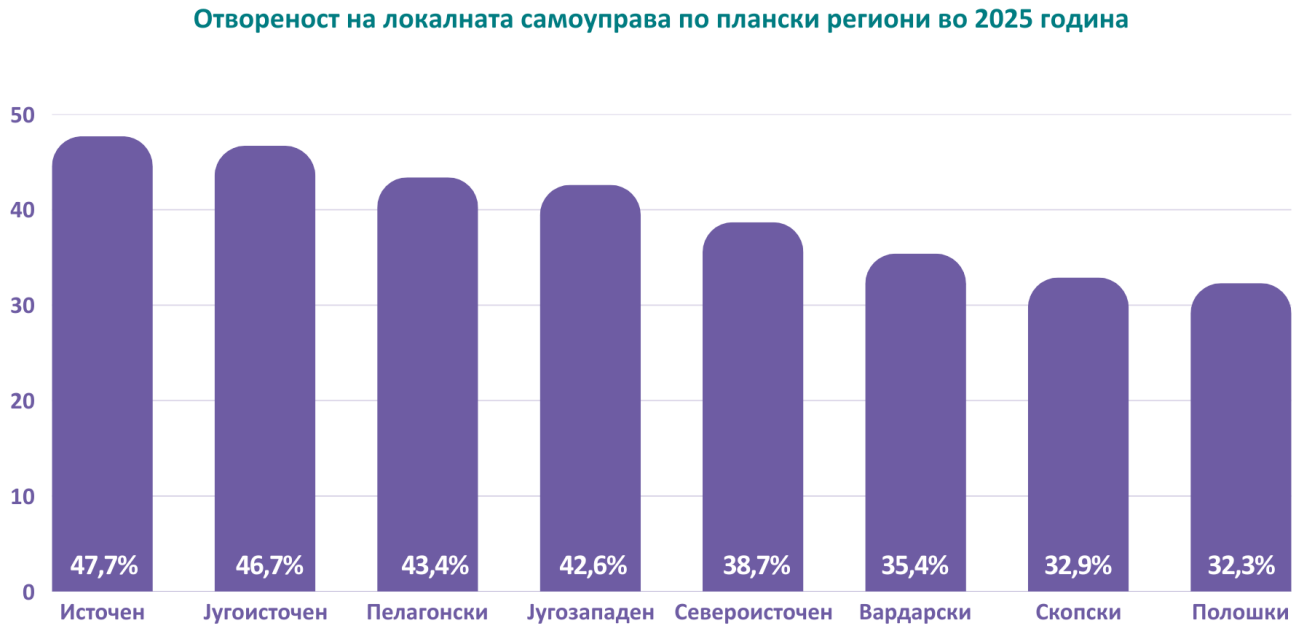

Инфографик 4. Отвореност на планските региони во 2025 година

Од мониторираните 81 ЕЛС, исполнување на **над 50% од индикаторите на Индексот на отвореност** имаат **21 ЕЛС** од кои 11 поголеми и 10 помали ЕЛС со под 30.000 жители согласно последниот Попис[7]. Исполнување на индикаторите на Индексот на отвореност **од 25% до 50% имаат 44 ЕЛС,** помеѓу кои 11 поголеми и 33 помали. На дното, **исполнување на под 25% од индикаторите на Индексот на отвореност имаат 16 ЕЛС**, помеѓу кои една поголема ЕЛС и 15 помали ЕЛС со под 30.000 жители.

Овие наоди покажуваат дека степенот на отвореност на локалните самоуправи не е право пропорционален со големината на ЕЛС. Напротив, посветеноста и иницијативата на поединци од локалната администрација се покажуваат како клучен фактор за унапредување на транспарентноста и отвореноста.

Резултатите на ЕЛС во однос на мерењето на Индексот на отвореност за 2025 година се прикажани во Табела 1.

[7] Попис на населението, домаќинствата и становите во Република Северна Македонија, 2021. Државен завод за статистика. Достапно на: https://www.stat.gov.mk/publikacii/2022/POPIS_DZS_web_MK.pdf

Табела 1. Ранг-листа на ЕЛС по процент на отвореност според Индексот на отвореност за 2025 година

Ранг	Единица на локална самоуправа	% на отвореност
1	Крива Паланка	71 %
2	Берово	69 %
3	Демир Хисар	68 %
4	Кочани	66 %
5	Битола	63 %
	Делчево	
	Карпош	
6	Валандово	62 %
7	Богданци	58 %
	Велес	
	Кичево	
8	Гази Баба	57 %
	Гевгелија	
9	Прилеп	56 %
10	Василево	55 %
11	Градско	54 %
	Кавадарци	
12	Охрид	53 %
13	Струмица	52 %
14	Аеродром	51 %
	Виница	
15	Кисела Вода	50 %
16	Штип	49 %
17	Новаци	48 %
18	Брвеница	47 %
19	Зрновци	46 %
	Македонски Брод	
20	Илинден	45 %
	Конче	
	Куманово	

21	Дебрца	44 %
	Центар	
22	Ресен	43 %
	Свети Николе	
	Центар Жупа	
23	Кратово	42 %
	Крушево	
	Тетово	
24	Босилово	41 %
	Дебар	
	Пехчево	
25	Пробиштип	40 %
	Радовиш	
ПОД ПРОСЕК		
26	Вевчани	39 %
27	Бутел	37 %
28	Карбинци	36 %
	Неготино	
	Чашка	
29	Чешиново - Облешево	35 %
30	Гостивар	34 %
	Град Скопје	
	Желино	
	Теарце	
31	Маврово и Ростуша	32 %
32	Липково	31 %
	Могила	
	Струга	
33	Дојран	30%
	Ѓорче Петров	
	Јегуновце	
34	Македонска Каменица	29 %
	Сарај	
35	Зелениково	28 %

	Пласница	
36	Ново Село	27 %
37	Долнени	24 %
38	Арачиново	23 %
	Петровец	
39	Старо Нагоричане	22 %
40	Боговиње	21 %
	Ранковце	
41	Чаир	20 %
42	Шуто Оризари	19 %
43	Врапчиште	17 %
	Росоман	
44	Кривогаштани	16 %
	Чучер Сандево	
45	Лозово	13 %
	Студеничани	
46	Сопиште	10 %
47	Демир Капија	8 %

Во споредба со 2024 година кога просекот на отвореност беше 37%, **пет ЕЛС се искачија над просекот** од 2025 година (40%) меѓу кои **Босилово, Кратово, Македонски Брод, Пехчево и Радовиш**, додека **под просекот се симна само една ЕЛС** – **Карбинци**. Во 2024 година, 42 ЕЛС беа под просекот на отвореност, додека годинава таа бројка се намали на 38 ЕЛС.

1.2 ТРАНСПАРЕНТНОСТ

Транспарентноста и отчетноста претставуваат основни начела на доброто владеење кои треба да бидат темел на работењето на локалната самоуправа. Тие се клучни за градење и одржување на довербата на граѓаните во одлуките и работата на локалните власти. Само кога граѓаните имаат навремен пристап до информации и можност да ги следат и оценуваат постапките на своите избрани претставници, можеме да зборуваме за воспоставување локална култура на отвореност и инклузивност.

Таквата култура води кон поголема јавна поддршка, зголемено учество на граѓаните во процесите на донесување одлуки и посилно чувство на заедничка одговорност. Згора на тоа, зголемената транспарентност и отчетност се клучни механизми за превенција од

корупција и злоупотреба на моќта, што директно придонесува за подобар квалитет на животот на сите граѓани.

Три години по ред, ЕЛС исполнуваат **највисока просечна оценка во областа транспарентност (49%)** што е зголемување за 3% во споредба со 2024 година. Овој резултат, иако благо зголемен, сепак покажува декларативно залагање за поголема транспарентност, додека во суштина само дел од ЕЛС ги објавуваат потребните информации поврзани со нивното работење.

Имајќи предвид дека локалните самоуправи се првите институции на кои им се обраќаат граѓаните, тие имаат обврска значително да ја унапредат својата транспарентност. Ова подразбира проактивно објавување на што е можно повеќе информации на своите официјални веб-страници. Достапноста до податоци за работењето на ЕЛС, буџетите, договорите, вработувањата и јавните набавки преку интернет, не само што овозможува граѓаните подобро да ги разберат процесите, туку и го зајакнува надворешниот надзор од страна на граѓанските организации, експертите и пошироката јавност. Ваквите информации се клучен извор за проценка на квалитетот на локалното владеење и придонесуваат кон поголема отчетност и доверба во институциите, како и алармирање во случај на потенцијални ризици од корупција.

Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер[8] дава добра основа за поголемо разбирање на активната транспарентност, односно што сè треба да биде објавено на официјалните веб-страници на ЕЛС. Меѓутоа, потребно е поисполнително спроведување на Законот, особено од страна локалните власти кои се јавуваат како втори на листата на иматели на информации кон кои се поднесени најмногу жалби.[9] Како што **се зголемуваат барањата од граѓаните за пристап до информации до ЕЛС**, така се зголемува и потребата за проактивна транспарентност од нивна страна.

Најпосветени на **транспарентноста** годинава се покажаа **Кочани и Крива Паланка (81%),** а најниско беше оценета **Демир Капија (13%)** која за време на мониторирањето немаше функционална веб-страница.

[8] Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер. Агенција за слободен пристап до информации од јавен карактер. Достапно на: https://tinyurl.com/3avvkrfw

[9] Годишен извештај 2024. Агенција за слободен пристап до информации од јавен карактер. Достапно на: https://aspi.mk/wp-content/uploads/2025/04/godisen-izvestaj-2024_konecen.pdf

Инфографик 5. Најтранспарентни ЕЛС според Индексот на отвореност во 2025 година

Повторно напоменуваме дека голем број значајни информации, документи и податоци за работата на ЕЛС, се објавуваат само во службените гласници кои не секогаш се достапни во отворен формат. Ова не се покажува како добра практика во работењето на ЕЛС бидејќи вака објавените податоци многу тешко се пронаоѓаат и се обработуваат така што не се исполнува нивната основна цел - информирање на граѓаните. За да бидат полесно достапни, предвидливи и споредливи, **покрај службените гласници, сите податоци и информации треба да се добро структурирани и директно објавени во рамките на менијата и секциите на веб-страниците на ЕЛС.**

Во областа транспарентност, индикаторите се организирани во четири подобласти:

- 'Заложба за транспарентност и отчетност' која ги опфаќа политиките за транспарентност и отчетност и континуираната обука на таа тема;
- 'Организациски информации' кои се однесуваат на структурата на ЕЛС, на основните надлежности и на кадровските прашања;
- 'Донесување одлуки' од страна на Советот и градоначалникот/чката;
- 'Финансиска транспарентност' која ги вклучува јавните набавки, буџетот, завршните сметки и финансиските извештаи.

1.2.1. Заложба за транспарентност и отчетност

Постоењето на јасно дефинирана политика за транспарентност, отчетност и пристапност е показател дека ЕЛС е навистина посветена на информирање на граѓаните. Сепак, само мал број од нив пристапуваат стратешки кон унапредувањето на овие принципи, односно

само **пет ЕЛС пријавиле дека имаат воспоставена политика, постапка или стратегија преку која ја уредуваат својата транспарентност**.

Како добар пример годинава може да ги истакнеме **Општина Кочани**[10] и **Општина Крива Паланка**[11] кои усвоија „**Внатрешна процедура за отвореност на единиците на локалната самоуправа“** чија цел е да постави јасни насоки за унапредување на проактивната отвореност на локалната самоуправа. Внатрешната процедура беше изготвена преку проектот „Дигитална трансформација на локално ниво – Вклучена заедница за отпорност на корупција“[12] како одговор на потребите на ЕЛС за воспоставување системски пристап кон транспарентноста, отчетноста и вклучувањето на граѓаните во процесите на донесување одлуки на локално ниво. Насоките од процедурата вклучуваат едноставни чекори за следење и објавување на информации кои произлегуваат од работата на локалните власти, градоначалниците и градоначалничките, општинските совети и јавните претпријатија, со цел зголемување на транспарентноста на институцијата и довербата на граѓаните.

ЕЛС ја промовираат транспарентноста и отчетноста кон граѓаните главно преку основните информативни алатки што претставуваат нивна законска обврска. Од друга страна пак, нивната определба за пристапност и функционалност на овие алатки покажува подготвеност да ги приближат информациите до граѓаните на што поразбирлив и попристапен начин за секој граѓанин од заедницата.

За разлика од 2024 година каде што се покажа дека сите 81 ЕЛС имаа функционални веб-страници, оваа година **Демир Капија** немаше достапна **веб-страница** која известија дека е во фаза на изработка. Дел од ЕЛС што имаат функционални веб-страници се развиени на многу ниско ниво, додека дел не ги задоволуваат барањата за **кибербезбедност**, ниту, пак, имаат **политики за приватност**. Објавувањето на Политика за приватност, покрај тоа што е законска обврска[13], им овозможува на ЕЛС основа за стекнување на довербата на посетителите на нивните веб-страници преку транспарентно информирање за тоа кои нивни податоци ги прибираат и ги користат, на кој начин и за која цел.

За време на мониторирањето, нотирано е дека **76 ЕЛС редовно објавуваат информации за својата работа на своите официјални веб-страници**, **четири ЕЛС ги имаат ажурирано веб-страниците во последните три месеци,** и **една ЕЛС воопшто нема веб-страница**. Сите достапни веб-страници содржат **функционален пребарувач** освен веб-страниците на **шест ЕЛС** меѓу кои **Демир Капија, Зелениково, Зрновци, Лозово, Петровец** и **Теарце.**

[10] Внатрешна процедура за отвореност на единиците на локалната самоуправа. Општина Кочани. Достапно на: https://kocani.gov.mk/wp-content/uploads/2025/02/Scanirano.pdf
[11] Внатрешна процедура за отвореност на единиците на локалната самоуправа. Општина Крива Паланка. Достапно на: https://www.krivapalanka.gov.mk/wp-content/uploads/2025/04/Vnatresna-procedura-pot.pdf
[12] (ДИГИЛОК) Дигитална трансформација на локално ниво – Вклучена заедница за отпорност на корупција. Фондација Метаморфозис. Достапно на: https://tinyurl.com/yc3b3xyk
[13] Закон за заштита на лични податоци. Агенција за заштита на лични податоци. Достапно на: https://azlp.mk/wp-content/uploads/2022/11/zakon_za_zastita_na_licnite_podatoci.pdf

Законот за употреба на јазиците[14] налага дека заедно со македонскиот јазик како официјален и службен јазик во државата, во ЕЛС службен јазик е и јазикот што го користат најмалку 20% од граѓаните. За јазиците на кои зборуваат помалку од 20% од граѓаните во одредена ЕЛС одлучува самата ЕЛС. Нашите наоди покажуваат дека дел од ЕЛС не ги ажурираат редовно сите јазични верзии на своите веб-страници, односно информациите не се објавуваат доследно на сите службени јазици на ЕЛС, вклучително и македонскиот. Иако во согласност со последниот попис имаат законска обврска, **три ЕЛС немаат втора јазична верзија или ја немаат ажурирано подолго од шест месеци**, додека **три ЕЛС не ја ажурирале втората јазична верзија подолго од три месеци**.

Нашите наоди покажуваат дека локалните самоуправи слабо вложуваат во градењето капацитети на своите вработени, и тоа само на одредени теми. Во последната година вработените од дури **69 ЕЛС не биле дел од обуки за пристап до информации од јавен карактер**, и дури **75 ЕЛС не учествувале на обуки за отворени податоци**. Додека локалната администрација се соочува со недостаток на можности за надградба на нивните капацитети за отворени податоци, Агенцијата за слободен пристап до информации од јавен карактер укажува на тоа дека има многу слаб одзив од институциите за учество на обуки за слободен пристап до информации од јавен карактер. Нивната проценка укажува на недоволно познавање на Законот кај службените лица во многу од институциите. Нагласуваат дека честите кадровски промени придонесуваат за заменување на обучени со необучени лица, што ја нагласува потребата од континуирана едукација и советодавна поддршка за зајакнување на капацитетите на централно и локално ниво.[15]

Вкупно **29 ЕЛС пријавиле дека имаат именувано Офицер за отворени податоци,** додека **22 ЕЛС одговориле дека имаат објавено отворени податоци на националниот Портал за отворени податоци[16]**. Како платформа која овозможува слободен и бесплатен пристап до податоци генерирани од јавните институции, овој портал е клучен инструмент за унапредување на транспарентноста, отчетноста и учеството на граѓаните во креирањето на јавните политики, како и креирање на иновативни решенија за секојдневните проблеми. Во оваа насока мора да напоменеме дека националниот портал веќе некое време не е во функција што оневозможува поголем број на институции да ги пласираат своите отворени податоци на истиот и оневозможува граѓани, компании, новинари и истражувачи да пристапат до релевантни информации, да спроведуваат анализи и да развиваат иновативни решенија засновани на податоци. Во моментов на порталот стои известување дека „страната е во изработка“.

1.2.2. Организациски информации

Објавувањето на информации за надлежностите, работењето и кадровските прашања на ЕЛС претставува законска обврска. Овие податоци им овозможуваат на граѓаните основен увид во функционирањето, надлежностите и достапноста на локалните службеници, што

[14] Закон за употреба на јазиците. Достапно на: https://dejure.mk/zakon/zakon-za-upotreba-na-jazicite-1
[15] Годишен извештај 2024. Агенција за слободен пристап до информации од јавен карактер. Достапно на: https://aspi.mk/wp-content/uploads/2025/04/godisen-izvestaj-2024_konecen.pdf
[16] Портал за отворени податоци. Достапно на: https://data.gov.mk/

пак им помага полесно да ја разберат, оценат нејзината работа и да ги користат јавните услуги кои им се нудат од локалните самоуправи.

Вкупно **15 ЕЛС не објавуваат органограм** што шематски ја прикажува хиерархиската поставеност на внатрешните единици на ЕЛС и позициите, односно работните места, во секое одделение и сектор. Дури **34 ЕЛС не објавуваат информации за надлежностите на ЕЛС** што се утврдени во согласност со Законот за локална самоуправа,[17] иако објавуваат информации за надлежностите на градоначалникот/чката или на Советот, а во некои случаи дури се објавени и надлежностите за секој орган во ЕЛС. **Надлежностите на ЕЛС** е потребно да бидат сумирани и објавени во менито со основни информации за ЕЛС со цел граѓаните да знаат за каков тип прашања и услуги би можело да се обратат до локалните органи.

Исто така е потребно да биде објавен **списокот на закони што се однесуваат на надлежностите на ЕЛС** со можност тие да се преземат и пребаруваат, практика што ја **немаат воспоставено дури 38 ЕЛС.** Останатите ЕЛС кои објавуваат ваков список на закони, вариираат по форма и по број на закони. Додека едни ги објавуваат законите во една листа без можност да се преземат или да се пристапи до нив преку линк, други ги прикачуваат или објавуваат со линкови, додека трети ги објавуваат под секој сектор од ЕЛС.

Од друга страна, ЕЛС се поажурни при објавување на **биографии на градоначалникот/чката** што може да се најдат на веб-страниците на **76 ЕЛС** и на **статутите** што се објавени на веб-страниците на **71 ЕЛС**.

Додека **70 ЕЛС** имаат објавено **целосни информации за членовите на Советот со име, фотографија и контакт**, дури **28 ЕЛС не го објавуваат Деловникот на општинскиот совет** меѓу кои има и деловници кои се донесени во 1997 година и сè уште стојат како актуелни. Исто така, **21 ЕЛС немаат истакнато информации за комисиите и за работните тела на Советот.** Имајќи предвид дека локалните избори се планирани во октомври 2025 година, укажуваме на тоа дека информациите за новите раководни и советодавни состави мора да бидат објавени веднаш по нивното официјално назначување.

Наспроти **66 ЕЛС** кои објавуваат целосни информации за **имињата, позициите и контактите на административните службеници**, на веб-страниците на **пет ЕЛС овие информации воопшто не се достапни**.

Покрај административниот кадар, ЕЛС треба да бидат транспарентни и во однос на привремените ангажмани по различен основ, со објавување на список на лица ангажирани со договор на дело, авторски договор или договор за привремена работа. Овие податоци се клучни за проценка на транспарентноста на ЕЛС од финансиски аспект и во контекст на борбата против корупција, конфликт на интереси и непотизам. За жал, **скоро ниту една ЕЛС не објавува целосни информации за лицата ангажирани со договори за дело, договори за привремена работа и авторски договори**.

[17] Закон за локална самоуправа. Достапно на: https://mls.gov.mk/images/laws/zakoni/Zakon%20za%20lokalnata%20samouprava.pdf

Во однос на транспарентноста на организациските информации од јавните претпријатија, односно јавните комунални претпријатија, **информации за удели на ЕЛС во јавните претпријатија** објавуваат нешто повеќе од половина од ЕЛС (**44**). Достапноста на овие информации е од исклучителна важност во ситуациите каде што ЕЛС преку јавно-приватни партнерства испорачува јавни услуги во соработка со трговски друштва, како и за јавните претпријатија формирани со меѓуопштинска соработка. **Статути за јавните комунални претпријатија се достапни во само 19 ЕЛС** на нивните веб-страници или на веб-страниците на јавните комунални претпријатија, додека информации за **членови на управен и надзорен одбор на јавните комунални претпријатија** се достапни во **16 ЕЛС во целост** и во **десет ЕЛС делумно**.

Иако сите информации поврзани со урбаните и месните заедници треба да бидат јавно достапни, како поединици на ЕЛС формирани за да овозможат подиректно учество на граѓаните во процесите на одлучување и управување на локално ниво, само **39 ЕЛС објавуваат информации за имињата и контактите на претседателите на истите.** Ова значи дека во повеќе од половина од ЕЛС, граѓаните немаат пристап до основни податоци за своите претставници на локално ниво, што го отежнува воспоставувањето комуникација, поднесувањето иницијативи и вклучувањето во решавањето на локалните прашања. Недостапноста на овие информации ја намалува транспарентноста и ја ограничува можноста за активно граѓанско учество во локалното управување.

1.2.3. Донесување одлуки

Граѓаните најчесто се обраќаат до ЕЛС преку градоначалникот/чката, при што перцепцијата за работата на ЕЛС главно се поврзува со локалното раководство, додека улогата на општинските совети како тела што донесуваат одлуки и креираат политики често останува занемарена. Зголемувањето на достапноста и навременото објавување на информации за работата и одлуките на советите би придонело кон поголема вклученост на граѓаните во процесот на креирање јавни политики на локално ниво. Сепак, реалноста покажува дека голем дел од ЕЛС немаат воспоставено функционален систем за објавување вакви информации, а и таму каде што постои таков систем, тој ретко се користи ефикасно.

Сите дневни редови за седниците на Советот за последната година се **достапни во 44 ЕЛС**, додека во **12 ЕЛС** се достапни **половина или помалку од половина**. Додека едни ЕЛС имаат одредено посебна категорија на нивните веб-страници каде што ги поставуваат дневните редови, други пак ги објавуваат во категориите наменети за вести, најави и новости. **Записници од седниците** за последната година се **целосно достапни во 21 ЕЛС и делумно во четири ЕЛС**, додека **одлуки усвоени од советите** се **целосно достапни во 58 ЕЛС** и **делумно достапни во девет ЕЛС**, кои обично може да се најдат во службените гласници.

Ако ги земеме предвид достапноста и ефикасноста на новите технологии, можноста за следење **аудио и видео пренос во живо од седниците** може значително да го олесни следењето на работата на советите и носењето одлуки на локално ниво. Ваква можност имаат воведено **48 ЕЛС** наспроти 31 ЕЛС кои минатата година правеа аудио и видео пренос на нивните седници. **Записи од аудио и видео преносот од последната година** се објавени од **21 ЕЛС во целост** и **помалку од половина во три ЕЛС**.

За да се подигне јавната свест и да се намали ризикот од незаконско влијание или лобирање од страна на различни засегнати страни во процесите на донесување одлуки кај советите и градоначалниците/чките, потребно е навремено и редовно објавување на соопштенија за медиуми за нивната работа. Па, така, во последните три месеци вкупно **16 ЕЛС** имаа објавено барем едно **соопштение или изјава за медиуми од седница на Советот** што е зголемување за 11 ЕЛС во споредба со 2024 година, додека објавувањето **соопштенија за остварени службени средби со детални информации од средбата** е **редовна практика во 30 ЕЛС** и **повремена практика во 24 ЕЛС**.

1.2.4. Финансиска транспарентност

Финансиската транспарентност е темелен принцип на одговорно и отчетно работење на локалните самоуправи, како и клучен предуслов за активно граѓанско учество. Објавувањето на финансиски информации како што се буџетите, завршните сметки, финансиските извештаи и јавните набавки не само што е законска обврска за ЕЛС и јавните претпријатија, туку е и предуслов за градење доверба меѓу институциите и граѓаните преку обезбедување на увид во начинот на управување со јавните средства.

Буџетот, како основна алатка за реализација на локалните политики и за секојдневното функционирање на ЕЛС, треба да биде јасно и навремено достапен, заедно со сите придружни документи и релевантни информации кои се важни за неговото донесување и спроведување. Ова не само што овозможува граѓаните да ги следат трошењата и резултатите, туку создава и простор за нивно активно вклучување во процесот на негово креирање и усвојување. Ваквата вклученост е суштинска за градење политики што одговараат на реалните потреби на заедницата.

За време на истражувањето, **општински буџет** за тековната година немаа објавено **18 ЕЛС**, а ретка појава е **граѓански буџет** што за тековната година **не е достапен во дури 62 ЕЛС**. Имајќи предвид дека финансиската писменост кај населението е на релативно ниско ниво, достапноста на граѓански буџет кој е јасно структуриран по области и претставен на разбирлив начин, е од суштинско значење. Таквиот пристап им овозможува на граѓаните полесно да разберат како се распределуваат јавните средства и за кои приоритети во нивната ЕЛС се наменети, што придонесува кон зголемена отчетност, доверба и вклученост во донесувањето на одлуки. Во иста насока, потребен е поголем ангажман од ЕЛС за објавување на **годишните финансиски планови и програми за реализација на буџетот** што покрај службените гласници треба да бидат издвоени на видливо место на нивните веб-страници. Оваа година, само **17 ЕЛС** ја следат оваа добра практика.

Под оваа област се мониторира и дали **одлуката за буџет беше доставена до Советот пред први декември во тековната година**, на што потврдно одговорија **18 ЕЛС** од 45 ЕЛС што одговорија на прашалникот.

Благ нагорен тренд се гледа во објавувањето **квартални извештаи** за реализација за буџетот каде што **49 ЕЛС** објавиле квартални извештаи **за последните две години** а само **десет ЕЛС** објавиле квартални извештаи **за последната година**. Надолен тренд се гледа во објавата на **завршни сметки** каде што **45 ЕЛС** објавиле завршни сметки **за последните две**

години, а **22 ЕЛС** објавиле завршни сметки **за последната година,** во споредба со 2024 година кога 51 ЕЛС објавиле завршни сметки за последните две години, а само пет ЕЛС објавиле завршни сметки за последната година.

Нагорен тренд е видлив кај ЕЛС кои објавуваат информации за **задолжувања** на ЕЛС (**55**) што обично се наоѓаат во завршните сметки или на финансиските извештаи. Со оглед на презадолженоста на повеќето ЕЛС поради која се соочуваат со тешкотии во исполнувањето на своите надлежности, важно е ваквите информации да се јавно истакнати и на разбирлив начин.

Дел од ЕЛС умешно ја адресирале транспарентноста на **јавните набавки** преку интегрирање делови од Порталот за јавни набавки на Бирото за јавни набавки кои се однесуваат на нив. И понатаму, кај помал дел од ЕЛС се забележува неконзистентност при достапноста на документи поврзани со јавните набавки. Имено, **за последните две години**, **60 ЕЛС** објавиле **планови за јавни набавки**, **63 ЕЛС** објавиле **повици за јавни набавки**, **59 ЕЛС** објавиле **одлуки** за јавни набавки во форма на известувања и **65 ЕЛС** ги објавиле **договорите** за јавни набавки.

Документи поврзани со јавни набавки само **за една година** се достапни кај значително помал број институции, односно **планови** за јавни набавки се достапни кај **седум ЕЛС**, **повици** кај **две ЕЛС**, **одлуки и договори кај една ЕЛС**, што се должи на почнување нова практика за објавување на ваквите информации или напуштање на претходната практика на објавување. **Анекси** на договорите се достапни кај **55 ЕЛС,** додека **извештаи за реализација на плановите за јавни набавки**, најчесто во форма на список на реализирани договори интегриран од Порталот за јавни набавки, имаат **51 ЕЛС.**

Само **12 ЕЛС** објавуваат информација за **платите на функционерите**, со тоа што ниту транспарентноста на **надоместоците на советниците** не е на високо ниво. Имено, информацијата за надоместоците на членовите на Советот е достапна само за граѓаните на **десет ЕЛС**, додека **правилникот за исплата на патни и дневни трошоци за службени патувања во земјава и во странство за советниците и за државните службеници** е достапен во **15 ЕЛС.**

Извештаи на Државниот завод за ревизија што се однесуваат на работата на ЕЛС може да се најдат на веб-страниците на **29 ЕЛС**.

При управувањето со општинскиот имот и обезбедувањето на јавни услуги, локалните самоуправи често воспоставуваат соработка со правни или со физички лица преку механизми како што се **јавни наддавања, концесии или јавно-приватно партнерство**. Транспарентноста на овие постапки е од клучно значење за спречување злоупотреби, корупција и конфликт на интереси. Со оглед на тоа што ваквите постапки не се често применувани, преку истражувањето се проверува дали на веб-страницата на ЕЛС е објавена барем една информација од која било од трите категории. Наодите покажаа дека само **шест ЕЛС** имаат достапни информации за **две од категориите**, додека **25 ЕЛС** објавиле **една релевантна информација**.

Во рамките на своите буџети и програми, ЕЛС повремено доделуваат финансиска поддршка на здруженија на граѓани и спортски клубови. Заради обезбедување правичност и доверба во процесот, неопходно е распределбата на овие средства да биде транспарентна, преку објавување на јавен повик, формална одлука, како и јавно достапни информации за избраните организации, одобрените проекти, и критериумите според кои е извршена селекцијата. Па, така, надолен тренд се гледа кај објавувањето на **барем еден повик за проекти за граѓански организации за изминатата година (35 ЕЛС).** При доделување средства на граѓански организации од буџетот на ЕЛС, потребно е на веб страницата на ЕЛС да биде објавена одлука за доделување средства, во која ќе бидат вклучени имињата на организациите што добиле средства, проектите и ранг-листа со бодови што ги имаат добиено согласно критериумите за бодување. **Одлуки за алоцирани средства за граѓански организации** се достапни само кај **14 ЕЛС,** од кои ниту една одлука не содржи ранг-листа со бодови.

Преку оваа област исто така ја проценуваме и финансиската транспарентност на јавните комунални претпријатија, па така во **помалку од 30% од ЕЛС** се достапни **годишните односно завршните сметки на јавните комунални претпријатија**. Актот со кој се утврдуваат **цените за услугите** на јавното комунално претпријатие е достапен во **18 ЕЛС,** додека актот за **употреба на остварените приходи** на јавното комунално претпријатие е достапен во **три ЕЛС**.

1.3 СВЕСНОСТ

Начелото „свесност“ се однесува на квалитетот на процесите на планирање, програмирање, мониторинг и евалуација на јавните политиките кои ги спроведуваат институциите. За граѓаните, предвидливоста на политиките е од суштинско значење, бидејќи таа овозможува поголема доверба, стабилност и вклученост. Затоа, целите и приоритетите на локалната самоуправа треба да бидат јасно дефинирани во јавно достапни стратегиски документи, чие спроведување треба да се следи и оценува врз основа на однапред утврдени индикатори за успешност. Ваквиот пристап овозможува одговорно управување, поефикасна реализација на политиките и отчетност пред граѓаните.

Иако во споредба со 2024 година (21%) има подобрување **(24%)**, **свесноста** останува како најзанемарената област во агендата на локалната самоуправа што укажува на слабиот квалитет на планирањето, програмирањето, мониторирањето и евалуацијата на политиките што ги спроведуваат ЕЛС.

Инфографик 6. Најсвесни ЕЛС според Индексот на отвореност во 2025 година

Општина Крива Паланка (84%) се покажа како најпосветена на планирањето, програмирањето, мониторирањето и евалуацијата на политиките што ги спроведуваат, заедно со општините **Берово (81%), Делчево (68%), Гевгелија (60%), Кичево и Штип (59%), и Демир Хисар (54%),** кои исполнуваат **над 50%** од индикаторите под оваа област. Меѓутоа, дури **18 ЕЛС не објавуваат ниту една информација што се идентификува со оваа област**, помеѓу кои Демир Капија, Дојран, Долнени, Зелениково, Јегуновце, Лозово, Македонска Каменица, Могила, Ново Село, Пласница, Петровец, Росоман, Сарај, Сопиште, Старо Нагоричане, Студеничани, Тетово, и Чучер Сандево, кои автоматски имаат 0% исполнетост на критериумите. Оваа бројка е **за 2 ЕЛС помала од бројката на ЕЛС кои во 2024 година не објавуваа ниту една информација под оваа област**.

Областа свесност ги опфаќа следниве подобласти:

- ‘Планирање и програмирање’, односно изработка на програми за работа на ЕЛС, стратегиски документи за развој и развој на индикатори за следење;
- ‘Мониторинг и евалуација’ која опфаќа реализација на годишните планови, известување, користење индикатори за мерење на успешноста на спроведувањето на политиките.

1.3.1. Планирање и програмирање

Стратегиските документи за развој, како и програмите за работа на градоначалникот/чката и на Советот, претставуваат клучни инструменти на локалното управување. Тие сведочат за постоење на плански и насочен пристап во креирањето и

спроведувањето на локални јавни политики, кои треба да бидат во функција на реалните потреби и приоритети на граѓаните.

За жал, дури **48 ЕЛС не објавуваат тековни годишни програми** надвор од службените гласници, исто како што во **70 ЕЛС не се достапни годишните програми на општинските совети за тековната година.** На иста линија, само во **13 ЕЛС** има објавено **годишна инвестициска програма** за тековната година на јавните комунални претпријатија.

Годишните програми и стратегиски документи треба да се засноваат на јасно дефинирани и мерливи индикатори за успех. Тоа овозможува редовно следење на нивната реализација, а врз основа на добиените резултати од евалуацијата, како во однос на постигнувањата, така и на идентификуваните предизвици, институциите можат навремено да предложат соодветни решенија за надминување на постојните проблеми. Сепак, ова не е практика во локалната самоуправа, односно **индикатори за успех при развивање на своите годишни програми** пријавиле дека користат **13 ЕЛС** и **јавни комунални претпријатија** во **12 ЕЛС.**

Долгорочното планирање на ЕЛС треба да произлезе од јасно дефинирана визија за нејзиниот развој, која ќе биде преточена во стратегија, развоен план или друг сличен документ. Ваквиот документ служи како насока за идните активности и политики, обезбедувајќи континуитет, предвидливост и усогласеност со потребите на заедницата. Вкупно **44 ЕЛС** имаат развиено своја **стратегија за развој или развоен план** каде што ги поставуваат своите цели за тековната година, додека само **27 ЕЛС** имаат развиено **акциски план** за нивна реализација. Овие бројки се сепак поголеми од минатата година кога само 39 ЕЛС има развиено своја стратегија за развој или развоен план, а 18 ЕЛС имаат развиено акциски план за нивна реализација.

На иста линија, само **31 ЕЛС** објавуваат **три или повеќе секторски општински стратегии** во корелација со **22 ЕЛС** што објавуваат **една до две стратегии**, додека **28 ЕЛС воопшто не објавуваат секторски општински стратегии.**

1.3.2. Мониторинг и евалуација

Стратегиското планирање треба да биде придружено со јасна методологија за мониторинг и евалуација, која вклучува специфични, мерливи, остварливи, релевантни и временски определени индикатори. Таквата методологија овозможува систематско следење на напредокот во конкретни области и служи како основа за креирање јавни политики засновани врз докази, како и за проценка на нивната ефективност.

Меѓутоа, наодите покажуваат дека ЕЛС се соочуваат со значаен недостаток на капацитети за мониторинг и евалуација на локалните јавни политики. Освен политичка волја, за овој процес се потребни и соодветни човечки ресурси, техничка експертиза и знаење, како во рамки на општинската администрација, така и во поширокатa локална заедница.

Поразителен е фактот што само граѓаните на **девет ЕЛС** може да добијат **увид во активностите на градоначалниците/чките преку годишен извештај на градоначалниците/чките**, а само граѓаните на **две ЕЛС** може да пристапат кон **годишни извештаи за работа на советите** во нивното место на живеење. Слична е состојбата и со **годишното известување за работата на јавните комунални претпријатија**, каде што годишни извештаи се достапни само во **13 ЕЛС**.

Како што **13 ЕЛС** потврдија дека **користат индикатори при изработка на своите годишни програми**, уште помалку, односно **десет ЕЛС користат индикатори при развивање на своите годишни извештаи за работа.**

1.4 ПРИСТАПНОСТ

Пристапноста претставува клучен столб на доброто управување, овозможувајќи креирање на транспарентни, инклузивни и отчетни локални политики. Тоа значи дека граѓаните имаат реална можност да добијат информации, да учествуваат во одлучувањето и да влијаат врз процесите што ги засегаат.

Националната легислатива го потврдува принципот на пристапност преку правото на слободен пристап до информации од јавен карактер, иницијативи за отворени податоци, како и обврските за спроведување консултативни процеси, меѓу кои формирање на тела во кои учествуваат граѓаните, месните заедници и локални референдуми за прашања што се во надлежност на ЕЛС.

Во споредба со истражувањето од 2024 година (32%), наодите покажуваат благо подобрување во **пристапноста (34%)** на ЕЛС односно во обезбедувањето јавен пристап до информации од јавен карактер и ефикасни механизми за граѓанска вклученост, со цел овозможување на граѓаните полесно и суштински да се вклучат во донесувањето одлуки на локално ниво и обликувањето подобар живот во заедницата. Најпристапна ЕЛС според овогодишното истражување е **Општина Битола** со **70%** исполнување на индикаторите за пристапност.

Инфографик 7. Најпристапни ЕЛС според Индексот на отвореност во 2025 година

Оваа област се осврнува на три подобласти:

- 'Пристап до информации и услуги' каде што спаѓаат слободниот пристап до информации од јавен карактер, пристапноста на услугите и информирањето на граѓаните за работата на ЕЛС;
- 'Јавни консултации' што ги опфаќаат различните можности за вклучување на граѓаните во процесот на донесување одлуки од страна на градоначалниците/чките и советите, работата на ЕЛС и планирањето на буџетот;
- 'Интеракција со граѓаните' односно можностите за двонасочна комуникација меѓу ЕЛС и граѓаните преку наменски алатки и социјални медиуми, пристапноста на градоначалниците/чките и општинските органи.

1.4.1. Пристап до информации и услуги

Пристапот до информации е основно право на граѓаните и клучен предуслов за транспарентно и одговорно работење на ЕЛС. Ова го потврдуваат меѓународните начела и добрите практики, како и државните заложби во рамки на иницијативата Партнерство за отворена власт.

Постојната законска рамка, пред сè Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер и Законот за локалната самоуправа, ги обврзува ЕЛС редовно да ја информираат јавноста за своето работење, за развојните планови и програми, како и за услугите кои ги обезбедуваат. Дополнително, согласно секторските закони, тие имаат обврска да создаваат и ажурираат податоци преку водење на регистри и евиденции.

И покрај постоењето на ваква позитивна рамка, сè уште недостасува посебна, детална правна регулатива што ќе се фокусира исклучиво на транспарентноста и отчетноста на локално ниво – во форма на кодекс, процедура или подзаконски акт – со што би се унапредиле стандардите за објавување информации и би се олеснил пристапот на граѓаните до релевантни податоци за услугите и работата на сите ЕЛС.

Во контекст на остварување на **правото за слободен пристап до информации од јавен карактер**, вкупно **70 ЕЛС** имаат поставено **посебно мени (оддел)** за објавување на сите релевантни информации, меѓу кои и **список на информации од јавен карактер** достапен на веб-страниците на **53 ЕЛС,** податоци за **контакт со лицето одговорно за пристап до информации од јавен карактер** што се достапни на веб-страниците на **75 ЕЛС,** и **постапката** за остварување на ова право што е јавно објавена на веб-страниците на **52 ЕЛС**. Со цел да се намали бројот на барања за слободен пристап до информации од јавен карактер, што истовремено го намалува административниот товар, се препорачува **анонимизирано објавување на одговорите на овие барања.** Оваа практика овозможува побрз и поефикасен пристап до информации, но моментално е применета во само **16 ЕЛС**, и тоа нередовно и без доследна анонимизација.

Се забележува отсуство на систематски пристап кај голем дел од ЕЛС во однос на водењето евиденции и јавното објавување на податоци, иако тоа претставува законска обврска. Потребни се јасни насоки, техничка поддршка и контрола за да се обезбеди доследна примена на оваа обврска. Па, така, ако ги земеме предвид наодите од нашето истражување и **(не)достапноста на информациите на веб-страниците на ЕЛС**, се покажува дека само граѓаните од **12 ЕЛС** имаат **пазари на територија на нивната ЕЛС**, само во **седум ЕЛС** има **домови за стари лица,** само во **12 ЕЛС** има **установи за заштита** на различни категории на граѓани, само во **пет ЕЛС** има управители на станбени згради, и само во **12 ЕЛС** има **превозници и моторни возила за превоз на патници и стока**, што во суштина е спротивно на реалноста. Дополнително, според информациите достапни на веб-страниците на ЕЛС, се покажува дека само во **32 ЕЛС** има **спортски објекти** додека само во **24 ЕЛС** има **спортски клубови**, како и дека само во **27 ЕЛС** има **граѓански организации што дејствуваат на нивната територија**, што повторно не ја отсликува реалната состојба.

И покрај заложбите за унапредување на **туризмот** како двигател на локалниот економски развој, ЕЛС сè уште не покажуваат доволна посветеност кон воспоставување и одржување на клучни евиденции и јавни регистри во оваа област. Недостасуваат информации за **угостителите и категоризираните угостителски објекти, дејности од мал обем во угостителството и туризмот, понудени услуги во селски, етно и еко-туризам,** како и **регистри на туристички водичи, придружници и физички лица што вршат туристичка дејност**.

Исто така, кај голем дел од ЕЛС не се достапни **регистри на меморијални споменици и спомен-обележја**, ниту податоци за **општински установи од областа на културата**. Информации за **индустриски зони**, како и за **паркинзи** и **депонии**, исто така се ретко објавени.

Усогласувањето со законските обврски и унапредувањето на транспарентноста во овие сектори може значајно да придонесе за локален развој, привлекување инвестиции и подобрување на јавните услуги.

Во областа **образование**, **56 ЕЛС** објавуваат регистри за **детски градинки**, **70 ЕЛС** за **основни училишта** и **35 ЕЛС** за **средни училишта** на нивната територија.

Во доменот на **животна средина и урбанизам**, граѓанските организации предупредуваат дека не постојат податоци во земјава за точниот број доделени Б-интегрирани еколошки дозволи што ЕЛС им ги издаваат на фирмите чие работење влијае врз животната средина, а дека регистарот[18] што го води Министерството за животна средина и просторно планирање не е ажуриран[19]. Тие алармираат за недостатокот на практика кај ЕЛС за информирање на граѓаните за приходите што ги остваруваат од фирмите носители на Б-интегрирани дозволи, чие отсуството на транспарентност го зголемува ризикот од злоупотреби[20].

Во иста насока, нашето истражување потврдува дека на веб-страниците на ЕЛС ретко може да се пронајдат **регистри на доделени Б-интегрирани еколошки дозволи, катастри на животна средина, издадени лиценци за отпад, издадени лиценци за отстранување оштетени и возила во дефект од општинските патишта, одобренија за поставување времени објекти и урбана опрема,** како и **поднесени барања за утврдување правен статус на бесправни објекти**. Исто така, недостасуваат **податоци за регистри на загадувачи, создавачи на бучава и отпад,** како и за постојни **собирни центри за електричен и електронски отпад.**

На веб-страниците на **66 ЕЛС** може да се пристапи кон **предлог детални урбанистички планови**, додека на веб-страниците на **62 ЕЛС** може да се најдат и **усвоените детални урбанистички планови** на нивната територија. Меѓутоа, важно е да се напомене дека **голем дел од објавените усвоени детални урбанистички планови се застарени**, не ги одразуваат тековните состојби на терен и не се соодветно ажурирани. Овие ограничувања го отежнуваат пристапот до информации за граѓаните, урбанистите, инвеститорите и другите засегнати страни, што пак влијае врз транспарентноста и учеството во урбанистичкото планирање. За да се обезбеди навремено и ефективно учество на јавноста, неопходно е ЕЛС да ги ажурираат, стандардизираат и дигитализираат објавените урбанистички планови, во согласност со принципите на отворени податоци и пристапност.

Иако дел од ЕЛС имаат поставено линк или банер што води до системот за електронски постапки за урбанистички планови е-Урбанизам[21], кој има за цел да го олесни процесот за

[18] Регистар на А и Б еколошки дозволи издадени во Република Северна Македонија. Министерство за животна средина и просторно планирање. Достапно на: https://www.registers.mk/

[19] Истражување за процесот на доделување Б-интегрирани еколошки дозволи. Центар за граѓански комуникации. Достапно на: https://ccc.org.mk/images/eko%20dozvoli.pdf

[20] Ibid.

[21] Е-Урбанизам: https://www.e-urbanizam.mk/najava.nspx

донесување постапки за урбанистички планови,[22] тоа не е доволно за да може граѓаните да имаат непречен увид во овие податоци бидејќи за регистрација на системот мора да се поседува дигитален сертификат. Не е практика ниту објавување **годишен извештај за издадени одобренија за градба** што е достапен кај само **четири ЕЛС**. **Регистри на имиња на улици и броеви на објекти, плоштади, мостови и други инфраструктурни објекти** се достапни во само **четири ЕЛС** и тоа нецелосни.

Иако законите предвидуваат обврска ЕЛС да објавуваат или доставуваат **извештаи за инспекциски надзор**, само **11 ЕЛС** јавно објавуваат вакви извештаи во области како што се комунални дејности, урбанизам и градење. Граѓанските организации предупредуваат и на сериозен недостиг од кадар во инспекциските служби каде што кај некои ЕЛС е пополнета помалку од половина од предвидената структура, а некаде има и празни раководни позиции. Дополнително, надзорите од страна на Државниот управен инспекторат се спроведуваат нерамномерно, при што дел од ЕЛС не биле предмет на контрола подолг временски период. Овие состојби укажуваат на системски недостатоци кои го поткопуваат јавниот надзор, транспарентноста и отчетноста во локалното управување[23].

Вкупно **осум ЕЛС** потврдија дека граѓаните ги информираат и преку сопствен месечен весник или **информатор** што е достапен во електронска или во хартиена форма. Добра практика е и објавување список на **најчесто поставувани прашања и одговори** на видливо место на веб-страницата, која ја имаат усвоено само **пет ЕЛС**.

Посветеноста на ЕЛС кон граѓаните од различни социјални категории е ограничена што се гледа преку недостапноста на информации за **лице задолжено за контакт со лица со попреченост** што фигурира во само **19 ЕЛС,** исто како што само **22 ЕЛС** имаат објавено информации за **услови и критериуми за користење социјални услуги и добивање парична помош**. Дури двојно помал е бројот на ЕЛС кои објавуваат податоци за **бројот на корисници на социјална помош по категории**, информации кои се клучни и за планирање на локалниот буџет.

Преку својата веб-страница или преку други надворешни дигитални алатки, вкупно **59 ЕЛС** обезбедуваат **повеќе од 3 е-услуги**, додека **10 ЕЛС** обезбедуваат **1-2 е-услуги**. Без разлика дали услугите се достапни преку веб-страницата на ЕЛС или други платформи, потребно е сите информации за е-услугите да бидат обединети и достапни на едно место во унифициран формат. Па, така, **52 ЕЛС** објавуваат **список на услуги што ги обезбедуваат** без разлика дали физички или електронски, **15 ЕЛС** објавуваат **тарифник за надоместоци за издавање акти** претставен на различни начини и **38 ЕЛС** објавуваат **обрасци за пристап до сите услуги** додека **27 ЕЛС** објавуваат **обрасци за пристап до дел од услугите што ги испорачуваат.**

[22] Систем за електронско управување со постапка за донесување урбанистички планови – постапки иницирани од физички и правни лица. Министерство за транспорт и врски. Достапно на: https://tinyurl.com/4s5sj8r5

[23] Слаби капацитети на инспекциските служби. Центар за граѓански комуникации. Достапно на: https://tinyurl.com/497a2dy7

1.4.2. Јавни консултации

Локалната демократија се заснова на консултации со граѓаните, кои се најблиска власт до нив. Јавните консултации овозможуваат вклучување на граѓаните во определувањето приоритети и оценка на јавните политики. Законски, ЕЛС треба да ги спроведуваат овие консултации преку граѓански иницијативи, анкети, собири и референдуми, како и да им овозможат поднесување претставки и предлози.

Сепак, истражувањата од граѓанскиот сектор покажуваат дека над 80% од граѓаните не биле вклучени во донесување одлуки на локално ниво[24], што укажува на значителен недостаток во креирање политики и услуги во согласност со потребите на заедницата. Нашето истражување дополнително покажа дека ниту една ЕЛС не ги планира јавните консултации преку структуриран **план за јавни консултации**, што би го подобрило учеството и предвидливоста на процесот.

Во изминатата година, вкупно **13 ЕЛС** организирале барем **еден форум на заедницата или буџетски форум**, додека **20 ЕЛС** организирале **најмалку два** вакви форуми што во споредба со минатата година е пораст за 5 ЕЛС.

За само **19 ЕЛС** може да се каже дека објавуваат поголем дел од информациите поврзани со **јавни расправи за тековната година**, со **повици за јавни расправи** за последната година достапни во **32 ЕЛС**, и **извештаи од јавни расправи** достапни кај **две ЕЛС со пишани објаснувања и одговори за коментари и сугестии** и **пет ЕЛС** со кратки извештаи без детали.

Вкупно **38 ЕЛС** пријавиле дека **одржале јавни консултации за последниот предлог-буџет,** додека **повик за учество во јавна консултација за буџет** на нивната веб-страница објавиле само **33 ЕЛС**. **Извештаи за јавните консултации за последниот предлог-буџет** се достапни на веб-страниците на само **11 ЕЛС** и карактеристично за нив е што сите се различни по форма на прикажување на информациите.

1.4.3. Интеракција со граѓаните

Спроведувањето на локалните политики треба да биде водено од потребите на граѓаните. Затоа, покрај законските механизми за консултации, граѓаните треба да се вклучуваат и преку други форми на соработка што го подобруваат разбирањето и исполнувањето на нивните потреби.

Општините пријавуваат дека граѓаните на **38 ЕЛС** може да остварат контакт со нивната ЕЛС преку посебно **биро или канцеларија за контакт со граѓаните**, додека градоначалниците/чките на **39 ЕЛС** имаат одредено и јавно истакнато **час за консултации**

[24] Истражување за механизмите на граѓанско учество. Фондација за развој на локалната заедница Штип. Достапно на: https://tinyurl.com/2xs3pm52

со граѓаните. Дополнително, на веб-страниците на само **27 ЕЛС** е јавно истакнато **работното време со странки**.

Покрај официјалните канали за комуникација, електронски преку веб-страницата и физички, добра практика е користењето на социјалните медиуми за двонасочна комуникација со граѓаните. Вкупно **73 ЕЛС** ги информираат граѓаните преку Фејсбук, од кои **61 ЕЛС редовно ги ажурираат информациите** преку овој социјален медиум, а **12 ЕЛС** тоа го прават **нередовно**. Покрај Фејсбук, друг социјален медиум користат **38 ЕЛС**, од кои **25 ЕЛС редовно објавуваат информации** додека **13 ЕЛС не се толку редовни во објавување информации преку тој комуникациски канал**.

Во споредба со 2024 година кога дури **63 ЕЛС** пријавиле дека **во изминатата година не постапиле по добиен предлог преку некоја од алатките за граѓанско учество**, годинава оваа бројка е намалена на **54 ЕЛС** што е повторно алармантен податок, кој може да биде и показател за причината за намалувањето на довербата на граѓаните во локалната самоуправа.

Своите **претставки, жалби и поплаки** граѓаните на **70 ЕЛС** може да ги поднесат електронски преку **директен онлајн комуникациски канал**, кој е достапен на службените веб-страници на ЕЛС во повеќе форми, меѓу кои директна контакт форма, или форма или алатка специјализирана за пријавување проблеми. Јасни и целосни **насоки за доставување претставки, жалби и поплаки** се јавно достапни за граѓаните на **30 ЕЛС** преку нивните веб-страници.

Постојат и неколку дополнителни алатки, кои дел од ЕЛС ги користат за двонасочна комуникација со граѓаните поврзана со поднесување жалби и пријавување проблеми, меѓу кои е и дигиталната алатка **мЗаедница** која е достапна во единаесет општини меѓу кои Карпош, Аеродром, Крива Паланка, Македонска Каменица, Кочани, Штип, Валандово, Гостивар, Струга, Неготино и Демир Хисар.

1.5 ИНТЕГРИТЕТ

Интегритетот и политиките за интегритет се темел на довербата во локалните власти и ефективното остварување на граѓанските права. Тие треба да се поттикнуваат на политичко и административно ниво за да се обезбеди етичко однесување, отпорност на корупција и одржлив развој. Интегритетот на службениците и функционерите е клучен за спречување судири на интереси и правилно функционирање на локалната самоуправа.

Заедно со начелата на „транспарентност“ и „пристапност“, оваа година ЕЛС бележат напредок во областа **интегритет (38%)**, односно зголемување за 3% во споредба со 2024 година.

Инфографик 8. ЕЛС со најголем интегритет според Индексот на отвореност во 2025 година

Со најголем процент на исполнетост на индикаторите во оваа област се општините **Гази Баба, Кочани** и **Македонски Брод** со **86%**. Меѓутоа, дури **15 ЕЛС** не објавуваат ниту една информација што се идентификува со оваа област, помеѓу кои Арачиново, Демир Капија, Долнени, Зелениково, Јегуновце, Кривогаштани, Липково, Лозово, Ранковце, Росоман, Петровец, Студеничани, Сопиште, Чаир и Чучер Сандево, кои автоматски имаат 0% исполнетост на критериумите. Оваа бројка е иста како бројката на ЕЛС кои во 2024 година не објавуваа ниту една информација под оваа област.

Оваа област со фокусира на подобласта:

- ‘Политики за интегритет и судир на интереси’, која се осврнува на постоењето и на достапноста на механизми и политики за интегритет и антикорупциски политики, едукацијата на административните работници на оваа тема, етичкиот кодекс на административните службеници и на локалните функционери и спречувањето судир на интереси.

1.5.1. Политики за интегритет и судир на интереси

За недостатокот од дефинирана и изразена заложба за градење на интегритетот кај локалната самоуправа, сведочи фактот дека **51 ЕЛС** имаат објавено **план за интегритет или некоја друга внатрешна антикорупциска политика или практика** што вклучува мерки за превенција и елиминација на различни форми на коруптивно и неетичко однесување во институцијата. Голем дел од ЕЛС со поддршката од Државната комисија за спречување

корупција имаат усвоено политика на интегритет[25] меѓутоа не се сите достапни на нивните веб-страници. Дополнително, само **46 ЕЛС** имаат објавено **етички кодекс за локални функционери и административни службеници.**

Граѓаните на само **10 ЕЛС** имаат можност преку веб-страницата на ЕЛС да дознаат на кое службено лице да му се обратат за **неправилности во финансиското работење на општината**, додека на веб-страниците на само **32 ЕЛС** има истакнато информации за **лице задолжено за заштитено внатрешно пријавување**. Мал е и бројот на ЕЛС што инвестираат во **градењето капацитети** на нивните вработени на теми поврзани со конфликт на интереси, спречување корупција, или укажување во случај на нерегуларности, односно **15 ЕЛС** само имале ваква практика изминатата година.

За да се намали ризикот од корупција, ЕЛС треба да бидат целосно транспарентни и редовно да објавуваат информации за дадени и примени **спонзорства и донации**. Сепак, само **34 ЕЛС** објавиле такви податоци на своите веб-страници.

И понатаму се забележува потребата за јакнење на интегритетот и на транспарентноста на ЕЛС во процесот на вработување. **Огласи за вработување за нови лица** објавуваат **27 ЕЛС**, додека **и огласи и одлуки за нововработени лица** објавуваат **13 ЕЛС**. При истражувањето немаше детектирано објавување ранг-листи со бодови за оценување на кандидатите за вработување врз чија основа би се донела непристрасна одлука.

1.6. Отворени податоци

Отворените податоци се клучни за доброто управување на локално ниво, бидејќи овозможуваат транспарентност, отчетност и вклученост на граѓаните. Преку слободен пристап до квалитетни отворени податоци, јавноста добива појасен преглед во работата на локалните власти и одлуките што се донесуваат во нивно име. Негувањето култура на отворени податоци не само што помага во градењето доверба помеѓу функционерите и заедницата, туку и поттикнува информирано донесување одлуки и иновации, што води до попродуктивно управување и економски развој.

Законот за користење на податоците од јавниот сектор[26] ги обврзува ЕЛС редовно да објавуваат отворени податоци. Меѓутоа, очигледно е дека институциите на национално и на локално ниво не се доволно посветени на оваа обврска.

Преку хоризонталната област **отворени податоци**, Индексот ги анализира практиките на ЕЛС за отвореноста на податоците што ги објавуваат, односно навиките на ЕЛС за објавување информации во отворен формат што се лесно обработливи од техничка гледна точка. Овогодишното истражување покажа дека ЕЛС исполнуваат **18%** од индикаторите опфатени во областа отворени податоци, што гледано неколку години наназад означува бавен напредок.

[25] Систем на интегритет во ЕЛС. Политики на интегритет во ЕЛС. Државна комисија за спречување корупција. Достапно на: https://tinyurl.com/yeyr93xa

[26] Закон за користење на податоците од јавниот сектор. Достапно на: https://tinyurl.com/mrypw48j

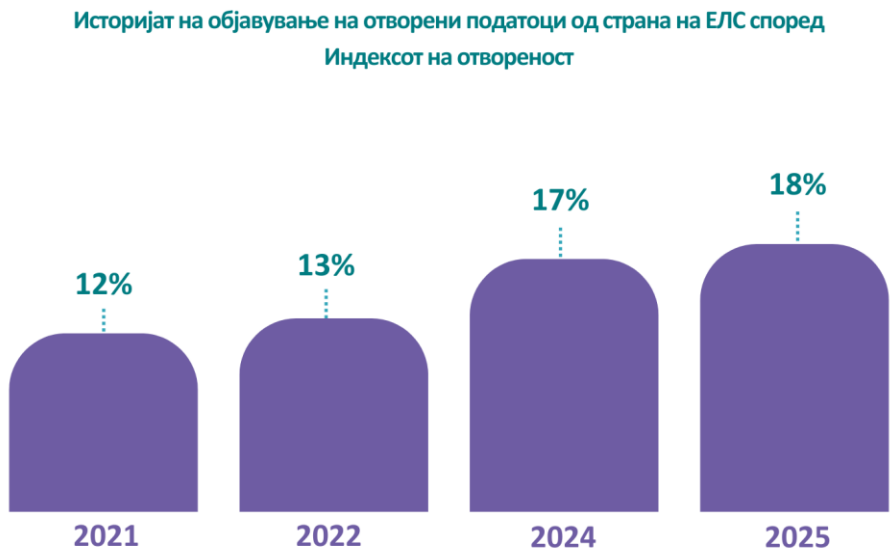

Инфографик 9. Историјат на објавување отворени податоци од страна на ЕЛС според Индексот на отвореност

И покрај овие ниски резултати, постојат неколку добри примери на ЕЛС што се активно посветени на подготовка и објавување отворени податоци. Во оваа област **најдобри резултати имаат Демир Хисар (38%) и Карпош (37%)**, додека **најниско рангирани се Демир Капија, Лозово и Сопиште (4%).**

Инфографик 10. Најпосветени ЕЛС на објавување отворени податоци

Инфографик 11. ЕЛС со најниска посветеност на објавување отворени податоци

2. СЕОПФАТЕН ПЛАН ЗА ДОБРО ВЛАДЕЕЊЕ ВО ИНСТИТУЦИИТЕ НА ЛОКАЛНАТА ВЛАСТ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

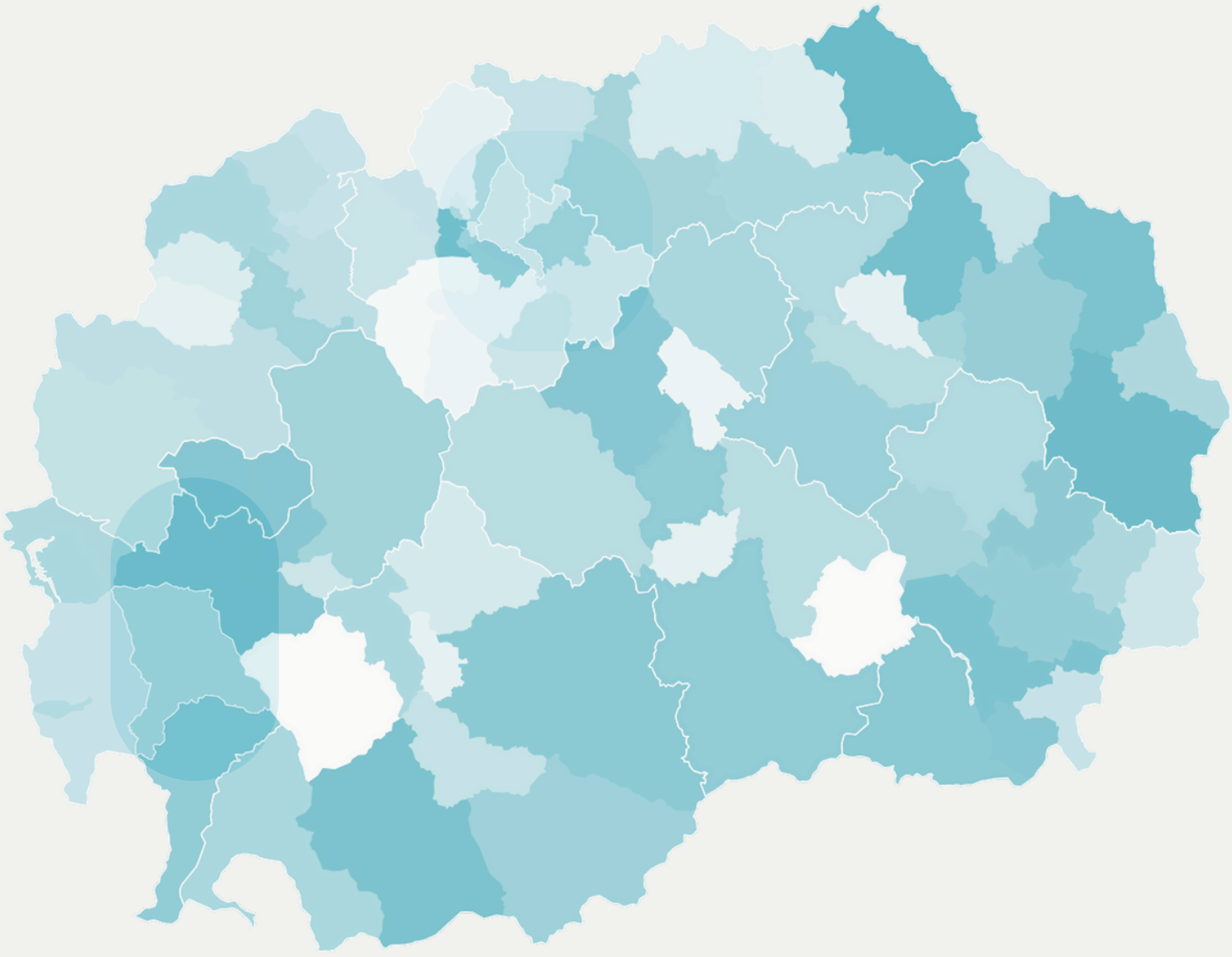

2. Сеопфатен план за добро владеење во институциите на локалната власт во Република Северна Македонија

Со цел подобрување на отвореноста на ЕЛС, во продолжение предлагаме сеопфатен план со препораки, кој треба да послужи како патоказ за добро владеење на локално ниво.

ТРАНСПАРЕНТНОСТ

- Потребно е да се подготви единствен документ или подзаконски акт што ќе се однесува на сите ЕЛС и што ќе ги содржи сите информации што ЕЛС треба да ги објавуваат на својата веб-страница, и начинот на практикување отвореност кон јавноста. На овој начин ќе се обезбеди изедначеност, предвидливост и споредливост на информациите што ќе бидат објавени.
- Се препорачува унифицирање на веб-страниците на сите ЕЛС, во смисла податоците што се објавуваат на веб-страницата да се добро структурирани и објавени во рамките на менијата и на секциите на веб-страниците за да бидат лесни за пронаоѓање.
- Службената веб-страница треба да биде основната алатка на ЕЛС за информирање на јавноста за работата на органите на ЕЛС, за услугите што ги обезбедува, вклучително и оние услуги што ги обезбедува преку јавните служби, како и за други информации и податоци што произлегуваат од надлежностите на ЕЛС.
- Веб-страниците на ЕЛС треба да бидат развиени во согласност со националните и меѓународните препораки и стандарди, вклучително и стандардите што го олеснуваат пристапот до лица со попреченост, да се функционални и редовно да се ажурираат на сите јазици што се во службена употреба во ЕЛС, а по можност и на англиски јазик.
- Веб-страницата треба да се ажурира по секоја направена промена на документ или акт, и по секој настан, состанок или слично, како и двапати годишно со проверка на сите објавени информации. Оттука, се појавува потреба од внатрешни процедури што треба да ги подготват ЕЛС за постапување, со цел навремено објавување на сите информации поврзани со остварувањето на нивните надлежности.
- Веб-страниците на ЕЛС треба да ги задоволуваат барањата за кибербезбедност и да имаат поставено Политика за приватност.
- Со цел поголема достапност и пристапност, покрај службените гласници, сите податоци и информации што ги продуцираат ЕЛС треба да се добро структурирани и директно објавени во рамките на менијата и на секциите на веб-страниците на ЕЛС.
- Се препорачува во поголемите ЕЛС да се пилотира воспоставување организациска единица што директно ќе биде одговорна за обезбедувањето услови за отворено управување, преку транспарентност и пристап до информации од јавен карактер.
- Со цел јасно дефинирање на надлежностите поврзани со слободниот пристап до информации од јавен карактер, се препорачува ревидирање и прилагодување на систематизацијата на работните места, за да се избегне практиката едно лице да

извршува повеќе, често несродни, функции што може да влијае врз квалитетот и навременоста на постапувањето.

- Потребно е што е можно повеќе податоци да се објавуваат во отворен формат, за што е неопходно податоците уште во текот на нивното создавање и систематизирање да бидат внесувани во формат што ќе овозможи нивно лесно објавување и користење (минимум табеларен приказ).
- ЕЛС треба да ги објавуваат податочните сетови (отворените податоци) што ги создаваат на своите веб-страници, како и на националниот Портал за отворени податоци. Дополнително, ЕЛС треба да именуваат Офицер за отворени податоци.
- ЕЛС треба да обезбедат континуирана обука за лицата одговорни за транспарентноста и отчетноста заради подигнување на нивото на разбирање на материјата, како и заради правилно и законско постапување.
- Заради обезбедување активна транспарентност, ЕЛС на веб-страниците треба редовно да ги имаат објавено следните информации:
    - информации за организираноста на ЕЛС, односно, органограм, надлежности на ЕЛС, статутот на ЕЛС, список на закони што се однесуваат на надлежностите на ЕЛС, биографија на градоначалникот/чката, целосни списоци со позиции и контакти на сите вработени, службеници со информации за контакт (име и презиме, позиција, одделение/сектор, број на канцеларија, службен телефон и е-пошта), информации за советниците и за комисиите на Советот и за другите работни тела;
    - платите и линк до анкетните листови на избраните и именувани функционери, како и надоместоци за советниците и правилник за исплата на патни и дневни трошоци за службени патувања за советниците и за државните службеници;
    - деловниците на општинските совети, дневните редови за седниците, како и записниците и другите информации поврзани со работата на Советот;
    - одлуките донесени од градоначалникот/чката и од советите на ЕЛС;
    - видео или аудиозаписи од седниците на Советот, како и нивно директно следење;
    - известувања за работата на Советот и на градоначалникот/чката преку навремено објавување соопштенија;
    - информации за привремените вработувања, како и за лицата ангажирани со договор на дело или авторски договор;
    - услугите што ги обезбедува ЕЛС;
    - информации за јавните претпријатија и установи што се формирани од ЕЛС (удел на ЕЛС во јавните претпријатија, статут, управен и надзорен одбор, годишна односно завршна сметка, акти за употреба на остварени приходи и утврдување цени за услуги);
    - предлог-буџетот заедно со граѓанскиот буџет, заради полесно разбирање од страна на граѓаните;
    - буџетот веднаш по неговото донесување, заедно со годишни финансиски планови и програми за реализација за буџетот;

- квартални и годишни извештаи за реализацијата на Буџетот од претходната година, завршни сметки и информации за задолжувања;
- сите документи за јавните набавки (планови, повици, одлуки, договори и анекси, годишни извештаи) или минимум линк до Единствениот електронски портал за јавни набавки до сите јавни набавки на конкретната ЕЛС со детално објаснување;
- информации за постапките за јавни наддавања, концесии или јавно-приватни партнерства;
- податоци за финансирањето проекти или услуги од граѓански организации, за финансирањето фондации и спортски клубови (повици и одлуки за алоцирани средства);
- извештаи од Државниот завод за ревизија што се однесуваат на локалната самоуправа;
- податоци за месните и за урбаните заедници заедно со имиња и контакти на претседателите.

СВЕСНОСТ

- Визијата и мисијата за развој на ЕЛС треба да бидат јавно истакнати на посебно место на веб-страницата на ЕЛС;
- Потребно е креирање и објавување на стратегиските и на програмските документи на ЕЛС што содржат јасно дефинирани цели и резултати, со буџетски импликации и индикатори за мерење на резултатите (секторски општински стратегии, стратегии за развој или развојни планови со акциски план);
- Годишните програми за работа на ЕЛС и на општинските совети со конкретни активности, рокови и буџетски импликации, треба да бидат јавно истакнати на веб-страниците на ЕЛС;
- Потребно е редовно креирање и објавување годишни извештаи за работата на градоначалникот/чката, на Советот и на јавното комунално претпријатие, што ќе дадат преглед за тоа што е реализирано во однос на планираните активности, со колку средства и во кои рокови за да може да се измери учинокот;
- Се препорачува објавување на годишната инвестициска програма за јавното комунално претпријатие на веб-страницата на ЕЛС, и доколку е применливо, на веб-страницата на јавното комунално претпријатие;
- Се препорачува користење индикатори за успех при развивање годишни програми и извештаи, кои ќе овозможат мерење на успешноста на програмите и детектирање на потенцијални предизвици.

ПРИСТАПНОСТ

- Податоците за службеното лице за слободен пристап до информации од јавен карактер (име и презиме, е-пошта и телефон), обрасците за поднесување барање, списокот на информации од јавен карактер на ЕЛС (сè што е објавено на веб-страницата, по категории и по можност во форма на линк до истата информација),

анонимизираните одговори на барања за слободен пристап, како и информативните материјали за остварување на правото на пристап до информации од јавен карактер, треба да бидат објавени на видливо место или означени со посебен банер;

- Податоците за одговорното лице за поддршка на лицата со попреченост во комуникацијата со локалната администрација треба да бидат јавно истакнати на веб-страницата на ЕЛС;
- Секоја ЕЛС треба да објави каталог на услуги што ги обезбедува ЕЛС со контакт до надлежните организациски единици и одговорните службеници;
- Потребно е обезбедување видлив пристап до е-услугите или до обрасците за пристап до услуга со прецизно објаснување за начинот на обезбедување на услугата, како и тарифник за надоместоци за издавање акти;
- Се препорачува јавно истакнување податоци за услови и критериуми за користење социјални услуги и добивање парична помош на веб-страницата на ЕЛС;
- Потребно е сите ЕЛС да се посветат на редовно објавување на предложените и на усвоените детални урбанистички планови;
- Се препорачува креирање, објавување и ажурирање детални списоци, регистри или катастри на:
    - угостителски дејности и туристички дејности од мал обем,
    - категоризирани угостителски објекти,
    - евиденција на угостители,
    - физички лица што вршат туристичка дејност, туристички водичи и придружници,
    - услуги во селски, етно или еколошки туризам,
    - катастар на животна средина,
    - доделени Б-интегрирани еколошки дозволи,
    - загадувачи, создавачи на бучава и создавачи на отпад,
    - лиценци за отпад,
    - собирни центри за електричен и електронски отпад,
    - лиценци за отстранување на оштетени и возила во дефект од локалните патишта,
    - превозници и моторни возила за превоз на патници и стока,
    - издадени одобренија за поставување времени објекти и урбана опрема,
    - поднесени барања за утврдување правен статус на бесправни објекти,
    - пазари, депонии, паркинзи, и индустриски зони,
    - детски градинки, основни и средни училишта,
    - домови за стари лица и заштитни установи,
    - спортски објекти и спортски клубови,
    - управители на згради,
    - граѓански организации на територија на ЕЛС,
    - општински установи од областа на култура,
    - меморијални споменици и спомен обележја,
    - имиња и броеви на објекти, плоштади, мостови и други инфраструктурни објекти,

доколку е применливо за територијата на која дејствува ЕЛС;

- Потребно е да се објавуваат годишни извештаи за издадени одобренија за градба, извештаи за извршен инспекциски надзор;
- Потребно е јасно прецизирање на начинот на комуникација на ЕЛС, на градоначалникот/чката и на членовите на Советот со граѓаните и одржување редовна двонасочна комуникација (отворени денови, канцеларии за контакт со граѓаните, по е-пошта, на телефон, преку електронска алатка на веб-страницата, социјални медиуми, информатор) и редовно навремено информирање на граѓаните за сите активности;
- Се препорачува овозможување директен онлајн канал или електронската алатка за пријавување проблем со можност за двонасочна комуникација, како и јасни насоки за доставување претставки, жалби и поплаки;
- ЕЛС треба редовно да постапуваат по добиените предлози од граѓаните преку алатките за граѓанско учество, како и транспарентно да известуваат за преземените мерки. Ова не само што обезбедува увид за сите засегнати страни, туку придонесува и кон зголемување на довербата на граѓаните, покажувајќи дека ЕЛС навистина делува во согласност со нивните потреби и иницијативи;
- Се препорачува објавување годишен календар за планирани консултации, како и редовно објавување повици за учество на јавни консултации и расправи, и детални извештаи по направените консултации со коментари и одговори;
- Важно е сите ЕЛС почесто и поинклузивно да организираат форуми на заедницата и буџетски форуми, и редовно да објавуваат извештаи од нив, со цел поголема транспарентност и вклученост на граѓаните.

ИНТЕГРИТЕТ

- Се препорачува објавување на програмски документ што ќе ги идентификува ризиците од корупција и судирот на интереси и ќе предложи мерки и конкретни активности за нивно намалување;
- Се препорачува објавување акт за ограничување на примањето подароци од страна на градоначалникот/чката, членовите на Советот и локалната администрација (сума и располагање, во согласност со закон);
- Сите ЕЛС треба да го објавуваат Етичкиот кодекс за локални функционери и административни службеници;
- Се препорачува објавување информации за контакт за овластеното лице за заштитено внатрешно пријавување, како и овластено лице за неправилности;
- Се препорачува објавување информации за спонзорства и за донации од ЕЛС и кон ЕЛС;
- Регистарот на примени подароци треба да биде јавно истакнат на веб-страниците на сите ЕЛС;
- Се препорачува креирање, ажурирање и објавување на евиденција на пријавени случаи на судир на интереси од страна на членовите на Советот или градоначалникот/чката, како и движен и недвижен имот на ЕЛС;

- Се препорачува објавување процедура за користење службени возила, како и процедура за пријавување и одобрување службено и приватно отсуство од работното место.
- Важно е да се воведе редовна практика на објавување информации за конкурсите за вработување, пријавените кандидати, извршената селекција и одлуката за вработување на кандидатот со ранг-листа со бодови за секој кандидат што конкурирал за позицијата;
- Се препорачува градење на капацитетите на локалната администрација за конфликт на интереси, спречување корупција и укажување во случај на нерегуларности.

ПРИЛОГ 1.
СТРУКТУРА НА ИНДЕКСОТ НА ОТВОРЕНОСТ НА ЛОКАЛНО НИВО

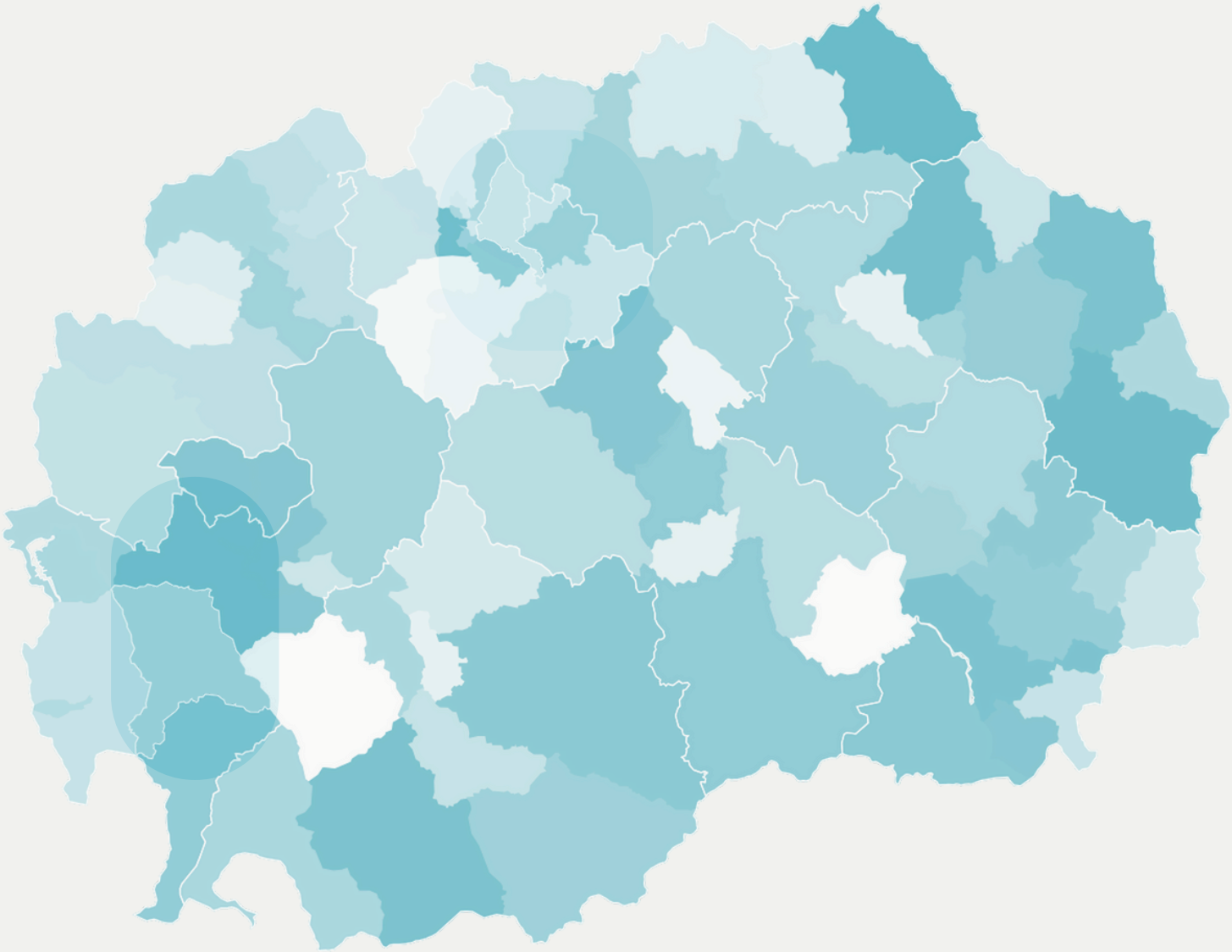

Прилог 1. Структура на Индексот на отвореност на локално ниво

Област: Транспарентност	
Подобласт: Заложба за транспарентност и отчетност	
1	Дали веб-страницата редовно се ажурира?
2	Дали информациите се еднакво објавени на сите службени јазици?
3	Дали пребарувачот на почетната страница на веб-страницата е функционален?
4	Дали општината има некаков документ (стратегија, политика, постапка) во врска со отвореноста и транспарентноста?
5	Дали во последната година вработени во општината следеле обука или друг вид образование за пристап до информации од јавен карактер?
6	Дали во последната година вработени во општината учествувале на обука/работилница за административните службеници за концептот на отворени податоци и инструкции како да се користат и да се објавуваат податоците во отворен формат?
7	Дали општината има именувано офицери за отворени податоци?
8	Дали општината објавува сетови на отворени податоци на data.gov.mk?
Подобласт: Организациски информации	
9	Дали органограмот на општината е објавен на веб-страницата?
10	Дали надлежностите на општината се објавени на веб-страницата?
11	Дали биографијата на градоначалникот/чката е објавена на веб-страницата?
12	Дали Статутот на општината е објавен на веб-страницата?
13	Дали Деловникот на општинскиот совет е објавен на веб-страницата?
14	Дали информациите за имињата, позициите и контактите на административните службеници се објавени на веб-страницата?
15	Дали информациите за лицата ангажирани со договори за дело, договори за привремена работа и авторски договори се објавени на веб-страницата?
16	Дали информациите за членовите на Советот со име, слика и контакт се објавени на веб-страницата?
17	Дали е објавен списокот на закони што се однесуваат на надлежностите на општината?
18	Дали информациите за удели на општината во јавните претпријатија се објавени на веб-страницата?
19	Дали имињата и контактите на претседателите на месните/урбаните заедници се објавени на веб-страницата?
20	Дали на веб-страницата се објавени информации за комисиите и за работните тела на Советот?
21	Дали е објавен статутот на јавното комунално претпријатие?

22	Дали се објавени информации за членови на управен и на надзорен одбор на јавното комунално претпријатие?
Подобласт: Донесување одлуки	
23	Дали дневните редови за седниците на Советот се објавени на веб-страницата?
24	Дали записниците од седниците на Советот се објавени на веб-страницата?
25	Дали одлуките усвоени од Советот се објавуваат на веб-страницата?
26	Дали седниците на Советот се достапни во живо преку аудио или видео пренос?
27	Дали аудио/видео записи од седниците на Советот во последната година се објавени на веб-страницата?
28	Дали барем едно соопштение/изјава за медиуми од Седница на Советот во последните три месеци е објавено на веб-страницата?
29	Дали редовно се објавуваат соопштенија за остварени службени средби со детални информации од средбата?
Подобласт: Финансиска транспарентност	
30	Дали општинскиот буџет за тековната година е објавен на веб-страницата?
31	Дали општината има објавено граѓански буџет за тековната година?
32	Дали одлуката за буџет беше доставена до Советот пред 1 декември во тековната година?
33	Дали се објавуваат квартални извештаи за реализација на буџетот?
34	Дали завршната сметка е објавена на веб-страницата?
35	Дали се објавуваат информации за задолжувањата на општината?
36	Дали плановите за јавни набавки се објавени на веб-страницата?
37	Дали повиците за јавни набавки се објавени на веб-страницата?
38	Дали одлуките за јавни набавки се објавени на веб-страницата?
39	Дали договорите за јавни набавки се објавени на веб-страницата?
40	Дали анексите на договорите за јавни набавки се објавуваат на веб-страницата?
41	Дали годишните финансиски планови и програми за реализација на буџетот се објавени на веб-страницата?
42	Дали извештаите на Државниот завод за ревизија се објавени на веб-страницата?
43	Дали информацијата за платите на функционерите е објавена на веб-страницата?
44	Дали на веб-страницата на општината е објавена барем една информација за концесии, ЈПП или за јавни наддавања во последната година?
45	Дали извештаите за реализација на планот за јавни набавки се објавени на веб-страницата?
46	Дали општината има објавено барем еден повик за проекти за граѓански организации во изминатата година?

47	Дали одлуките за алоцираните средства за граѓански организации се објавени на веб-страницата?
48	Дали е објавена годишна сметка на јавно комунално претпријатие?
49	Дали е објавен актот со кој се утврдуваат цените за услугите на јавно комунално претпријатие?
50	Дали е објавен актот за употреба на остварените приходи на јавно комунално претпријатие?
51	Дали е објавена завршната сметка на јавно комунално претпријатие?
52	Дали информацијата за надоместоците на членовите на Советот на општината е достапна за граѓаните?
53	Дали правилникот за исплата на патни и дневни трошоци за службени патувања во земјата и во странство за членовите на Советот и за државните службеници е достапен за граѓаните?
Област: Свесност	
Подобласт: Планирање и програмирање	
54	Дали годишната програма на општината за тековната година е објавена на веб-страницата?
55	Дали годишната програма на општинскиот совет за тековната година е објавена на веб-страницата?
56	Дали секторските општински стратегии (кои се однесуваат и на тековната година) се објавени на веб-страницата?
57	Дали општината има сеопфатен пишан документ каде што ги поставува своите цели (Стратегија за развој или Развоен план) што се однесува и на тековната година?
58	Дали општината има објавено акциски план за реализација на Стратегијата за развој?
59	Дали е објавена годишна инвестициска програма за тековната година на јавното комунално претпријатие?
60	Дали јавното комунално претпријатие користи индикатори за успех при развивање на годишната програма?
61	Дали општината користи индикатори за успех при развивање на годишната програма?
Подобласт: Мониторинг и евалуација	
62	Дали извештајот за работа на градоначалникот/чката за претходната година е објавен на веб-страницата?
63	Дали извештајот за работа на Советот за претходната година е објавен на веб-страницата?
64	Дали извештајот за работа на јавното комунално претпријатие за претходната година е објавен на веб-страницата?
65	Дали општината користи индикатори за успех при развивање годишни извештаи за работењето за претходната година?
Област: Пристапност	
Подобласт: Пристап до информации и услуги	
66	Дали општината ги објавува предлог деталните урбанистички планови на територијата на општината?

67	Дали општината ги објавува усвоените детални урбанистички планови на територијата на општината?
68	Дали општината има објавено регистар на граѓански организации?
69	Дали општината има објавено список на угостителски дејности од мал обем?
70	Дали општината има објавено список на туристички дејности од мал обем?
71	Дали општината има објавено список на услуги во селски, етно и еколошки туризам?
72	Дали општината има објавено податоци за индустриските зони на територијата на општината?
73	Дали општината има објавено Катастар на животна средина?
74	Дали општината има објавено Регистар на доделени Б-интегрирани еколошки дозволи?
75	Дали општината има објавено Регистар на загадувачи?
76	Дали општината има објавено катастар за создавачите на бучава?
77	Дали општината има објавено катастар за создавачите на отпад?
78	Дали општината има објавено податоци за превозници и моторни возила за вршење превоз на патници и стока во патниот сообраќај?
79	Дали општината има објавено податоци за пазари во територијата на општината?
80	Дали општината има објавено податоци за депонии на територијата на општината?
81	Дали општината има објавено податоци за паркинзи на територијата на општината?
82	Дали општината има објавено регистар на детски градинки во општината?
83	Дали општината има објавено регистар на основни училишта во општината?
84	Дали општината објавува регистар на средни училишта во општината?
85	Дали општината има објавено податоци за домови за стари лица на територијата на општината?
86	Дали извештаите за извршен инспекциски надзор се објавени на веб-страницата?
87	Дали на веб-страницата се објавени информации за установи за заштита на различни категории граѓани?
88	Дали на веб-страницата се објавени информации за бројот на корисници на социјална помош (по категории)?
89	Дали на веб-страницата е објавен Регистар на отпадот (издадени лиценци)?
90	Дали на веб-страницата се објавени собирните центри за електричен и електронски отпад?
91	Дали се објавени издадените лиценци за отстранување на оштетени и возила во дефект од општинските и од локалните патишта?
92	Дали е објавен годишниот извештај за издадени одобренија за градба?
93	Дали е објавен Регистарот на издадени одобренија за поставување времени објекти и урбана опрема?

94	Дали е објавен Регистарот на поднесени барања за утврдување правен статус на бесправни објекти?
95	Дали е објавен Регистар на имиња на улици и броеви на објектите, плоштади, мостови и други инфраструктурни објекти?
96	Дали е објавен Регистар на управители на станбени згради?
97	Дали се објавени информации за спортските објекти на територија на општината?
98	Дали се објавени информации за спортските клубови?
99	Дали е објавен Регистар на меморијални споменици и спомен-обележја?
100	Дали се објавени информации за општинските установи од областа на културата?
101	Дали е објавен Регистар на физички лица што вршат туристичка дејност, туристички водичи и придружници?
102	Дали е објавен Регистар на категоризирани угостителски објекти?
103	Дали е објавена евиденција на угостителите?
104	Дали на веб-страницата има објавени податоци за контакт со лицето одговорно за пристап до информации од јавен карактер?
105	Дали се објавени анонимизирани одговорите на прашањата за кои е одобрен пристап до информации од јавен карактер?
106	Дали е објавена постапката (начинот) за добивање информации од јавен карактер?
107	Дали веб-страницата има посебно мени (оддел) за право на пристап до информации од јавен карактер?
108	Дали општината има сопствен месечен весник (или информатор) (електронски или во хартија)?
109	Дали одговорите на често поставуваните прашања се објавени на веб-страницата?
110	Дали Списокот на информации од јавен карактер е објавен на веб-страницата?
111	Дали на веб-страницата се обезбедени е-услуги?
112	Дали на веб-страницата е објавен списокот на услуги што ги обезбедува општината (физички и електронски)?
113	Дали на веб-страницата се објавени обрасци за пристап до услугите?
114	Дали е објавен тарифник за надоместоци за издавање на акти?
115	Дали на веб-страницата се објавени информации за условите и критериумите за користење социјални услуги и добивање парична помош?
116	Дали е објавено име и контакт на лицето задолжено за контакт со лица со попреченост?
Подобласт: Јавни консултации	
117	Дали повикот за учество во јавна консултација за буџетот беше објавен на веб-страницата?
118	Дали на веб-страницата има објавено извештај за јавната консултација одржана за последниот предлог-буџет?
119	Дали плановите за јавни консултации за тековната година на општината се достапни на веб-страницата?

120	Дали повиците за јавни расправи се објавени на веб-страницата?
121	Дали на веб-страницата можат да се најдат потребните информации за јавни расправи од тековната година?
122	Дали општината одржа јавни консултации за последниот предлог на буџетот?
123	Дали детални извештаи од јавните расправи се објавени на веб-страницата (со пишани објаснувања и одговори на коментарите и сугестиите?
124	Дали општината организира форум на заедницата (или буџетски форум, како форма на форум на заедницата)?
Подобласт: Интеракција со граѓаните	
125	Дали постои биро/канцеларија за контакт со граѓаните?
126	Дали градоначалникот/чката има утврдено приемен час за консултации со граѓаните?
127	Дали општината има активен профил на Фејсбук?
128	Дали општината има активен профил на друг социјален медиум?
129	Дали насоките за доставување претставки, жалби и поплаки се објавени на веб-страницата?
130	Дали постои директен онлајн комуникациски канал на веб-страницата преку кој граѓаните ќе можат да доставуваат претставки, жалби и поплаки?
131	Дали е објавено работно време со странки?
132	Дали во последната година општината постапила по добиен предлог преку некоја од алатките за граѓанско учество (граѓанска иницијатива, собир на граѓани, референдум, претставки и предлози)?
Област: Интегритет	
Подобласт: Политики за интегритет и судир на интереси	
133	Дали е објавен план за интегритет или некоја друга внатрешна антикорупциска практика (која вклучува мерки за превенција и елиминација на различни форми на коруптивно и неетичко однесување во институција)?
134	Дали Етичкиот кодекс за локални функционери и административни службеници е објавен на веб-страницата?
135	Дали име и контакт на лицето задолжено за заштитено внатрешно пријавување се објавени на веб-страницата?
136	Дали име и контакт на лицето задолжено за неправилности е објавено на веб-страницата?
137	Дали на веб-страницата се објавуваат информации за спонзорства и донации од страна на општината?
138	Дали се објавуваат огласи за вработување и за нововработени лица со бодови во постапката во изминативе 12 месеци?
139	Дали во изминатата година, вработените во општинската администрација следеле обука/работилница или други едукативни активности на теми како конфликт на интереси, спречување корупција, укажување во случај на нерегуларности?

Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“ е независна, непартиска и непрофитна фондација со седиште во Скопје, Република Северна Македонија.

Нејзината мисија е да придонесе кон развој на демократијата и кон зголемување на квалитетот на животот преку иновативно користење и споделување на знаењето. Нашите водечки вредности се отвореност, еднаквост и слобода.

Програмските области во кои работи „Метаморфозис“ се:

- Одговорна дигитална трансформација
- Општествена одговорност
- Медиумски и информациски интегритет
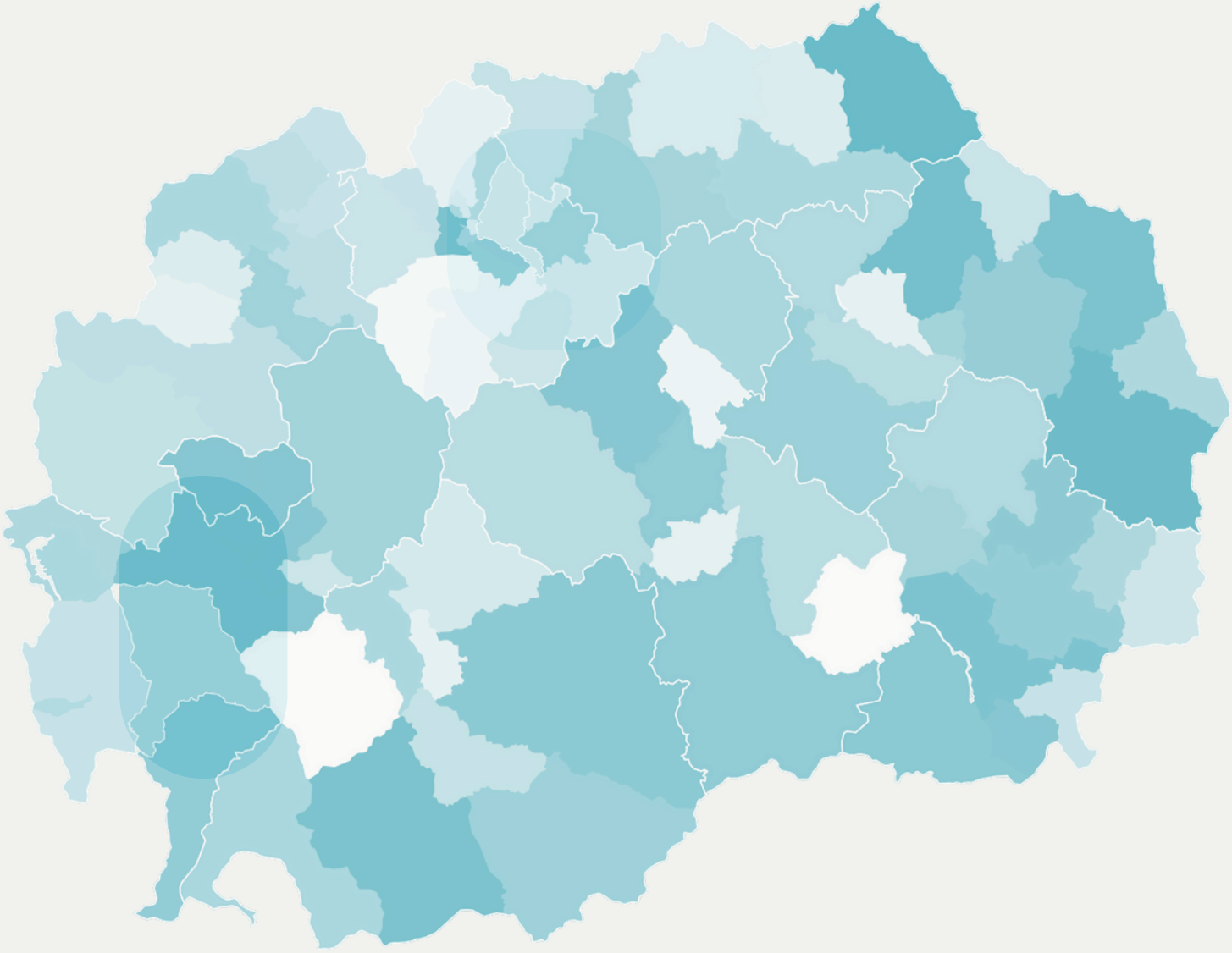
Фондација за интернет и општество „Метаморфозис“
ул. „Франклин Рузвелт“ бр. 19, кат 2, 1000 Скопје, Северна Македонија
e-mail: info@metamorphosis.org.mk
тел: +389 2 3109 325
www.metamorphosis.org.mk